

NR. 83 SEPTEMBER 2017

ASTERISK

DPU
AARHUS UNIVERSITET

TEMA:
KONKURRENCE

TØR VI SE KONKURRENCEN I ØJNENE?

IDRÆTSKLASSER
Talenter bliver til i
stærke fællesskaber

DIGITAL MOBNING
Intimitet og tillid på spil
på Snapchat

SPECIALUNDERVISNING
Skal diagnoser bestemme
hvem, der får hjælp?

DEN DANSKE FRYGT FOR KONKURRENCE

Vores fokus på en samarbejdspræget og lighedsskabende folkeskole gør os bange for konkurrence. Først ødelagde konkurrencen fællesskabet, i dag ødelægger den også individet. Men måske kan inspiration fra sporten hjælpe os med at sparke konkurrenceforskrækkelsen langt væk.

Af Claus Holm, institutleder, DPU, Aarhus Universitet

Dansk folkeskoleideologi er at hylde værdien af samarbejde i kombination med forskellige strategier for lighed. Særligt siden 1970'erne har vi forsøgt at skabe lighed gennem uddannelse. Et eksempel på det stammer fra 1977, hvor daværende undervisningsminister Ritt Bjerregaard holdt forelæsningen "Nedbrydning af barrierer, opbygning af fællesskab" på Danmarks Lærerhøjskole. Her kritiserede hun en undervisning præget af individuel konkurrence, hvor den dygtiges præstation blev fremhævet på bekostning af den mindre dygtiges – specielt når en sådan konkurrence sættes i relief af et formaliseret bedømmelsessystem. Af samme grund beskrev Ritt Bjerregaard niveaudeling og selektion som fællesskabsnedbrydende i modsætning til et solidarisk fællesskab, for eksempel i form af skoleklassen som demokratisk fællesskab.

Folkeskoleloven fra samme årti, fra 1975, fik ikke formuleret et formål om social lighed. Til gengæld vandt demokratiet indpas. Af lovens formålsparagraf fremgår det både, at skolen 'forbereder eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokrati', og at 'skolens undervisning og hele dagligliv derfor skal bygge på åndsfrihed og demokrati'. Tanken var, at klassen skulle udgøre det centrale lære- og lighedssted for socialt bevidste demokrater. Og faktisk har 'undervisning uden selektion' – og uden produktion af en restgruppe – været et stabilt og succesfuldt programpunkt for den danske folkeskole de sidste 40-45 år.

Succesen blev for eksempel fejret i 2004, hvor magtudredningsrapporten, "Den vordende demokrat. En undersøgelse af skoleklassen som demokratisk lærested" fortalte os, at den danske skoleklasse var en samarbejdssucces. For kun et mindretal af

danske elever fra 4.-9. klasse oplevede meget konkurrence i klasserne. Alligevel havde man rundt om i landet fået den idé at afskaffe skoleklassen. Det udtrykte en af rapportens forfattere professor Bo Jacobsen bekymring for – særlig kritik fik Gentofte Kommunes fleksible skolesatsning SKUB (Gentofte kommunes skoleudviklings- og udbygningsprojekt i 1998-2007), idet Bo Jacobsen mente, at skolen fremmede asocial individudfoldelse ved at afskaffe klassen fysisk og ikke have klasselokaler.

Så dansk skoletradition er ikke kun at hylde værdien af samarbejde. Det er også at være bange for konkurrence og selektion. Ganske enkelt fordi vi vurderer disse fænomener som fællesskabsnedbrydende. Men betyder det, at konkurrence og selektion ikke eksisterer i skolen? Nej, de både eksisterer og har antaget nye former.

De eksisterer, fordi 'undervisning uden selektion' er en illusion. Men ideologien om det formår at skjule, at læreren altid gør brug af skelnen mellem dårlige og gode præstationer. Og måden, vi har skjult det på, er for det første, ved at vi foretrækker at tale om skolen som mere og andet end undervisning, nemlig som demokratisk fællesskab præget af ligestyrelse. Og for det andet ved at vi har skjult det gennem lærernes brug af anerkendende pædagogik, der stadig giver den enkelte selvværd i form af tillid til egne evner. Dertil kommer, at (frygten for) konkurrence og selektion i dag udtrykker sig på en ny måde. Årsagen er, at selektion fra overvejende at være skolens ansvar nu også er blevet elevernes og forældrenes. Således er det i dag en 'selv-selektion', hvor eleven skal vurdere sig selv, der præger skoleklasserne.

Det hænger sammen med en stadigt større brug af undervisningsdifferentiering – det bærende undervisningsprincip, som blev indført samtidig med enhedsskolen i 1993. Undervisningsdifferentiering giver ideelt set den enkelte elev de bedste muligheder – og

ansvar – for et optimalt læringsudbytte. Men fokuseringen på læringsudbytte giver os nye bekymringer. Nu for at præstationsorientering (eller mangel på samme) fører til selvødelæggelse. Pigerne bliver for ambitiøse (tolvtalspiger) og drengene for uambitiøse (taberdrenge).

Så, ja, i dansk skolesammenhæng er vi til stadighed bange for konkurrence og selektion. Først fordi det truede fællesskabet. Nu også fordi det truer individet. Så kan det overhovedet lade sig gøre officielt at kombinere konkurrence med samarbejde. Ja, det kan det, og det sker, når lærere tilrettelægger undervisningen ud fra læringsrelevante forskelle mellem eleverne. Udtrykt på anden vis: På deres eget niveau ved eleverne udmærket godt, hvem der er dygtige og mindre dygtige til de forskellige fag. Men de ved mindre om, hvordan de bliver bedre. Det kræver dygtige lærere, der for eksempel skaber, hvad man kan kalde et 'rivaliserende samarbejde' i grupper med elever med forskellige forudsætninger. En god metafor finder man måske indenfor golfsporten, hvor amatører og professionelle spiller sammen med og mod hinanden og mod sig selv. For sagen er den, at i golf har hver spiller sit handicap, og den kammeratlige bestræbelse er at reducere det. Hvorfor tale for denne type af rivaliserende samarbejde i skolen? Fordi det har sin berettigelse, både i forhold til dansk samarbejds tradition og i forhold til at forberede eleverne på at begå sig i en verden, der sætter pris på evnen til at indgå i konkurrencepræget samarbejde.

S. 4-8

KONKURRENCENS STILLE LIV I SKOLEN

Konkurrencen udtalt og usynlig i den danske folkeskole. Vi vil ikke kendes ved den, men vi vil gerne have energien fra den. Det giver spændinger i klasseværelset, påpeger to forskere fra DPU, Aarhus Universitet, der har kastet sig over et nyt forskningsprojekt, der skal afdække, hvad konkurrence er i praksis i skolen i dag, og hvorfor den altid har været svær at se i øjnene.

S. 10-13

KAN MAN VINDE, SELVOM MAN TABER?

Kan man tabe og vinde med samme sind? Ja, siger den positive psykologi, for konkurrence er ikke et spørgsmål om at vinde, men om at komme i en tilstand af flow. Men konkurrence kan også skabe stress og mistillid, lyder kritikken fra en organisationsantropolog.

S. 14-18

TALENT ER NOGET, MAN SKABER SAMMEN

Hvad er talent? Og hvordan bliver man et talent? Talent er ikke noget man har eller får, det er noget man skaber i fællesskab med træneren, klubben, holdkammerater, forældre, lærere osv. Sådan lyder en af konklusionerne i et nyt forskningsprojekt, hvor to forskere har afdækket, hvordan man udvikler et ung talent.

S. 22-25

SAMARBEJDE – ELLER SOCIALDARWINISTISK STOLELEG?

Gruppearbejde er fast del af de fleste videregående uddannelser. Men ofte bliver det, der skulle være samarbejde, til en kamp om positioner. Løsningen er mere styring fra vejledere og undervisere, når grupperne skal dannes, ligesom de unge selv skal gribe rollen som den 'ydmyge facilitator.'

S. 26-27

UDDANNELSER TIL SALG

De videregående uddannelser er ramt af en konkurrencefetich, der gør universiteterne til butikker og de studerende til kunder. Men konkurrencen reproducerer ulighed i uddannelsessystemet og går samtidig ud over kvaliteten af uddannelserne, mener den britiske professor Rajani Naidoo.

S. 28-30

INTIMITET OG TILLID ER PÅ SPIL, NÅR UNGE DELER BILLEDER DIGITALT

Snapchat ændrer betingelserne for de unges kommunikation og relationer. Mobbeforsker Jette Kofoed har gennem to forskningsprojekter forsøgt at forstå, hvordan et flygtigt medie som Snapchat ændrer samvær og relationer mellem unge. Hvad er på spil for dem, når de sender billeder og udvælger, hvem der skal modtage deres snaps?

S. 32-33

DIAGNOSER AFGØR, HVLKE ELEVER DER FÅR STØTTE

Professor Niels Egelund ser på baggrund af en ny undersøgelse en sammenhæng mellem tildeling af støtteundervisning og diagnoser. Meget tyder på, at det kræver en diagnose at få tildelt støtte i skolen. Spørgsmålet er, om det får lærere og forældre til bevidst at opsøge diagnoserne.

KONKURRENCENS STILLE LIV I SKOLEN

Den har været ugleset og udtalt i de danske skoler i mange årtier, men konkurrence er ikke til at komme uden om i et uddannelsessystem. Nu ser forskere fra DPU, Aarhus Universitet, nærmere på de spændinger, som uvægerligt opstår i klasseværelset, når man ønsker energien fra konkurrence, men ikke vil vedstå dens bagside.

Af MAJ JUNI

Mens resten af samfundet taler meget om konkurrence, er der et rungende shh!, når ordet dukker op i pædagogiske sammenhænge. Rent organisatorisk bliver skoler og uddannelser konkurrencegjort med sammenligninger og målinger i disse år, men træder man ind i et klasseværelse på en dansk skole, er konkurrencen ikke umiddelbart til at få øje på. Klassens dygtigste elev sidder ikke forrest, der er ingen pokaler eller privilegier og ingen åbenlyse dyster i gang.

Hvor er konkurrencen henne? Er den bare forsvundet?

”Nej, men der er ikke noget sprog for den konkurrence, der foregår. Det er gemt inde i en *blackbox*,” siger lektor Hanne Knudsen fra DPU, Aarhus Universitet.

”Den vil vi gerne åbne, og undersøge hvordan konkurrence fungerer i praksis. Uddannelsessystemet skal både uddanne eleverne og gøre det muligt at selekttere imellem dem. Konkurrence kan bidrage til uddannelse ved at virke motiverende, ligesom konkurrence er en del af selektionen: Ikke alle elever kan få topkarakterer,” fastslår hun.

Hanne Knudsen har sammen med lektor Søren Christensen også fra DPU, Aarhus Universitet, taget hul på et forskningsprojekt om konkurrence for at blive klogere på, hvilken rolle konkurrence spiller for elevernes motivation i skolen.

”Det er interessant, fordi konkurrence historisk og idéhistorisk set inden for uddannelsessystemet har vist sig at være en af de mest ef-

fektfulde måder at motivere mennesker på. Men i Danmark og mange andre vestlige lande er konkurrence i de senere årtier kommet i vanry, især inden for den pædagogiske psykologi, men også inden for skoletænkningen og hele diskursen omkring skolen. Alligevel bliver konkurrence ved med at være til stede,” fortæller Søren Christensen.

Peer Learning i antikken

Idéen om at bruge konkurrence til at motivere elever opstod allerede i de antikke retorikskoler.

”Her havde man en hel masse elever, som ikke var organiseret i klasser, som vi kender det i dag. Spørgsmålet var, hvordan man kunne styre det kæmpe rum både pædagogisk og disciplinært. En af løsningerne blev at indføre konkurrence som et element, der både kunne styre og befordre elevernes læring og samtidig holde disciplin i klasserummet,” fortæller Søren Christensen.

En af de grundformer, konkurrencen har antaget gennem alle tider, er den, der handler om at tilkæmpe sig positionen som nummer et i klassen. En anden klassisk teknik er at dele eleverne ind i hold, der kæmper mod hinanden.

”Det er en måde at få eleverne til at præstere mere og bedre på. Men med inddeling af eleverne kan man også få dem til at holde opsyn med hinanden inden for de satte hold. Opsynet gælder både i forhold til, hvad den enkelte elev kan og i forhold til forseelser. En af antikens retorikere, Quintilian, bemærker også, at børn lærer meget bedre af deres kammerater end af deres lærere. Han argumenterer altså allerede i antikken for *peer learning* som pædagogisk strategi, og her >

bliver konkurrencen et af hans centrale bud på, hvordan det kan organiseres,” fortæller Søren Christensen.

Han har i flere år forsket i uddannelses-systemer i Østasien og især i Singapore, hvor uddannelsessystemet i mange år har været kendt for at være yderst konkurrencepræget.

Men nu lyder der nye toner fra Singapore. Søren Christensen oplevede under sit seneste forskningsophold i landet, at konkurrence i stigende grad bliver opfattet som et problem, fordi den enorme konkurrence i uddannelserne betyder, at eleverne hele tiden sammenligner sig med hinanden og jager de samme resultater. I stedet ser han fremkomsten af en ny diskurs, der anser konkurrence for at ensliggøre de studerende og dermed den viden, samfundet opsamler, og det, har de indset, virker hæmmende for landets konkurrenceevne internationalt.

”I Singapore er man nået dertil, at man gerne vil nedtone konkurrence netop for at blive en konkurrencedygtig nation med et bredt spektrum af kompetencer. Og så retter de blikket mod især Finland, der præsterer godt, selv om de har meget få eksamener og ikke opmuntrer til konkurrence mellem eleverne,” siger Søren Christensen.

Men selv om de østasiatiske samfund er inspirerede af de mindre autoritære samfundskulturer, vil de ikke risikere at havne i en situation, hvor de præsterer dårligt i PISA.

”De ender med at opretholde hele det apparatur, der skal sikre præstationsniveauet, og samtidig prøver de at indføre andre måder at lære og motivere på. Alt er indrettet på at fremme og belønne top præstationer. Samtidig får elever og forældre at vide, at de ikke skal gå så meget op i karakterer og eksaminer. Det skaber et nærmest skizofrent system, som vil to modsatrettede ting på én gang,” forklarer Søren Christensen.

Fællesskab og indre motivation

I Danmark har uddannelsesforskeren John Hattie og hans teorier om synlig læring i øjeblikket stor indflydelse på undervisningen i skolerne. Men John Hattie har også et tvetydigt forhold til konkurrence, påpeger Hanne Knudsen.

”John Hattie beskriver konkurrence som ydre motivation, og det anser han for problematisk, fordi motivation ifølge ham bør komme fra et ønske om maksimal læring. Eleven skal selv se, hvor vedkommende er, og have et læringsmål, der installerer et gab mellem mål og nuværende position. Motivationen bør komme fra et ønske om at udfylde gabet mellem, hvor man er, og hvor man

»Med konceptet om synlig læring forsøger man at trække konkurrencens motiverende intensitet ind i pædagogikken på en måde, der samtidig skal styre uden om risikoen for den demotivation, der kan være forbundet med at tabe.«

Hanne Knudsen

GEIGERS KONKURRENCEBEGREB

Theodor Geiger byggede sociologi op på Aarhus Universitet, hvor han i 1938 blev den første danske professor i sociologi. Blandt hans værker er et, der handler om konkurrence i sociale sammenhænge. Værket, der slet og ret hedder 'Konkurrence', har hidtil været næsten ukendt, men er ved at få status som et af grundværkerne i konkurrencesociologien.

Konkurrencen har fælles mål

Geiger skelner mellem samarbejde, kamp og konkurrence som tre grundformer. En konkurrence er ikke en kamp, for i kampen vender man ansigtet mod hinanden og kæmper direkte mod en modstander. I konkurrence handler det derimod om et fælles mål. Der kan være flere mål og mange konkurrenter.

Sideblikket

Et eksempel på konkurrence kan være et væddeløb, hvor man løber ved siden af hinanden med øjnene rettet mod målet. Konkurrencen forudsætter sideblikket rettet mod konkurrenterne, som også stræber efter det fælles mål.

Geiger skelner mellem to typer konkurrence.

Den ene kalder han for **ubetinget udelukkende kappestrid**, som svarer til positionel konkurrence, hvor der kun kan være én vinder. Den anden variant kalder Geiger for **rent ansporende kapperiver**. Varianten dækker over, at man – f.eks. en gruppe elever – gensidigt ansporer hinanden til at overgå hinanden og dermed blive bedre.

Kilde: Theodor Geiger

gerne vil være,” siger Hanne Knudsen, der i forbindelse med sit feltarbejde i skoleklasser støder på mange forskellige måder at visualisere denne ønskede bevægelse på.

På en af skolerne havde læreren lavet en bilbane med tre ruter fra en start til et mål. Alt efter hvad eleverne havde som mål, kunne de tage den korte, den mellemste eller den længste vej. Hver elev fik en bil, som de selv dekorerede, og som de flyttede frem på banen i takt med, at de nåede læringsmålene.

”Selv om det ikke er intentionen, er det potentielt en måde at genindføre konkurrence på, fordi eleven kan sammenligne sig selv med de andre elever og deres progression. Eller, hvis man tænker som Hattie, eleven kan *fordoble sig selv i nutid og fremtid* og rette blikket mod sig selv nu og mod målet. På den måde bliver det sig selv, eleven konkurrerer med. Men hvad er det for en socialitet, vi får skabt i skoleklasser med disse nye måder at praktisere konkurrence og pædagogik på?” spørger Hanne Knudsen.

Konkurrence har et fælles mål

Et af de steder, Hanne Knudsen og Søren Christensen søger teoretisk inspiration til forskningsprojektet, er hos den tysk/danske sociolog Theodor Geiger. Blandt hans værker er et, der handler om konkurrence i sociale sammenhænge. Det interessante ved hans teori er ifølge forskerne, at han prøver at beskrive, hvad konkurrence kan være for en social størrelse.

”Geiger skelner mellem samarbejde, kamp og konkurrence som tre grundformer, der kan slå over i hinanden. En konkurrence er ikke en kamp, for i kampen vender man ansigtet mod hinanden og kæmper direkte mod en modstander. I konkurrence handler det derimod om et fælles mål. I sin grundform kan det være et væddeløb, hvor man løber ved siden af hinanden med øjnene rettet mod målet. Konkurrencen konstitueres af det sideblik, man kaster mod konkurrenten. Der kan sagtens være flere mål og mange konkurrenter. Men konkurrencen forudsætter sideblikket. I skolen kan målet være lærerens opmærksomhed, som eleverne stræber efter, og så har de 'sideblikket' rettet mod de andre elever og mod hvor megen opmærksomhed, de får fra læreren,” siger Hanne Knudsen

”I konkurrencen har vi et fælles mål, som vi begge to stræber mod, så der er også en art fælleshed eller samarbejde. Det er også det, der gør, at mange konkurrencesociologer ser konkurrence som noget, der kan være produktivt og udviklende og ikke som

Selvom konkurrencen i mange år har været usynlig og udtalt i skolen er den til stede og skaber bl.a. en kamp om lærerens opmærksomhed.

noget negativt og destruktivt,” tilføjer Søren Christensen.

Hos Geiger er der mange forskellige varianter af konkurrence, men de kan samles under to paraplyer. Den ene kalder han for ’ubetinget udelukkende kappestrid’, som svarer til positionel konkurrence, hvor der kun kan være én vinder. Den anden variant kalder Geiger for ’rent ansporende kap-iver’.

”Den variant ligner den måde, man positivt har forsøgt at tænke konkurrence på i pædagogikkens idéhistorie, som netop er, at eleverne gensidigt ansporer hinanden til at overgå hinanden og dermed blive bedre. I den model bliver jeg ikke dårligere af, at du overgår mig, jeg bliver kun motiveret til at prøve at overgå dig igen. Det er ideelt set en konkurrence uden tabere. Problemet er bare, at den model kun virker, hvis man kan være med i konkurrencen. Hvis man taber hver gang, virker den modsat,” siger Søren Christensen.

Børn er uforudsigelige

Tilbage i klasseværelset med bilbanen var det også vigtigt for læreren at betone, at der ikke var tale om en konkurrence. Selv om bilbanen til forveksling kunne ligne en racerbane, så var det læreprocessen, det handlede om, og ikke om at komme først i mål.

Forskerne talte med to elever, som begge lå lidt bagud på den korteste bane i bilbanen. Ingen af dem så bilbanen som en konkurrence, men oplevede det som en klargørelse af, hvad de skulle lære, hvor langt de var nået, og hvem de kunne spørge om hjælp. Til gengæld havde to andre elever, der lå forrest på den længste bane, en klar idé om at konkurrere med hinanden om at komme først i mål.

”Det var en legekonkurrence, men en klar konkurrence for dem, der så sig selv som nogen, der klarede sig godt. For andre elever ville dét at se det som en konkurrence være lig med et klart nederlag, og måske var det derfor, de to elever, der lå lidt bagud, undgik at se det som en konkurrence,” fortæller Søren Christensen.

Hanne Knudsen tilføjer, at børn også har en fantastisk evne til at gøre noget andet, end man tror, de vil.

”Eksempelvis hørte jeg om en pige, hvis lærer havde lavet et system, hvor man rykkede en knappenål frem mod sit mål. Pigen fortalte, at hun rykkede sin knappenål en lille smule hver dag, fordi læreren blev så glad, når den rykkede. Det er jo et kollaps, hvor det, der skal være en indre motivation, bliver lavet om til en ydre, fordi hun gerne vil have lærerens accept. Den slags er svært at forudsige,” siger Hanne Knudsen og fortsætter:

”Med konceptet om synlig læring forsøger man at trække konkurrencens motiverende intensitet ind i pædagogikken på en måde, der samtidig skal styre uden om risikoen for den demotivation, der kan være forbundet med at tabe. Men læreprocesser og børn er ikke trivialmaskiner, der reagerer ens hver gang de udsættes for den samme påvirkning, så der sker mere, end konceptet forudsiger, når man sætter børn til at lave bilbaner og flytte knappenåle.”

Motivation og selektion

Ud over at være en effektiv motivationsfaktor tjener konkurrence også et andet formål, nemlig at selekttere. Kun de bedste går videre eller vinder. Og det kan måske være en af forklaringerne på, at konkurrence som pædagogisk metode gik helt af mode efter anden verdenskrig med reformpædagogikkens indtog.

”Reformpædagogikken havde et ubehag ved selektion, fordi hele grundtanken var, at pædagogik handlede om at motivere til mere læring. Og selektionen kan i sig selv være demotiverende, fordi det ikke er sjovt at få 02. Med fremkomsten af pædagogisk psykologi blev modstanden mod konkurrence mere udtalt, og en af de tidlige pædagogiske psykologer, Torsten Husén, sagde i 1950’erne, at

Konkurrence har historisk set vist sig at være den mest effektive måde at motivere elever på. Her ses ivrige elever, der rækker hånden op på Valby Skole i 1958

konkurrence simpelthen er ødelæggende for det gode fællesskab. Han ønskede en åben, lærende atmosfære og mente, at hvis man fylder konkurrence ind i klasseværelset, skifter logikken til at handle om, at den enes død er den andens brød,” fortæller lektor Hanne Knudsen. Reformpædagogerne er siden blevet kritiseret for ikke at tage ansvar for den selektion, som er uddannelsessystemets ydelse til samfundet.

”Selvfølgelig er der selektion og karakterer og præstationspres i skolen. Hvis man ikke som skole siger: Det er vores ansvar at gøre det på en måde, som er fornuftig, så risikerer man enten, at man ikke gør det, så det bliver den næste uddannelsesinstitutions ansvar – eller at man gør det på en måde, som sender presset videre til den enkelte elev,” siger Hanne Knudsen og peger eksempelvis på, hvordan gymnasielever for nylig er blevet bebrejdet, at de i for høj grad går efter gode karakterer og derfor vælger det stof, der er lettest.

”På den ene side skaber man et system, hvor målet er at få 12, så man er sikret en plads på den uddannelse, man gerne vil ind på. På den anden side bebrejder man de elever, der får 12, for at spille *safe play*, og at de derfor ikke lærer så meget, som de i princippet kunne. Det bliver en dobbelt kommunikation, hvor systemet kræver, at eleven både skal få høje karakterer OG tage ansvar for sin egen dannelse. Det skaber nogle spændinger. Ganske enkelt fordi vi ikke kommer uden om, at der foregår selektion og konkurrence i uddannelsessystemet,” siger Hanne Knudsen.

Styr på ustyrligheden

Man kan altså ikke bare høste og dyrke de positive sider af konkurrencen uden at sætte mere i spil, end man har helt styr på. Og man kan ikke diskutere konkurrence uden også at diskutere skyggesiderne af den, pointerer Søren Christensen:

”Så længe konkurrence har været brugt til at motivere mennesker, har der været stor opmærksomhed på konkurrencens farlige og socialt undergravende sider. Igennem det meste af pædagogikkens historie har man diskuteret, hvordan man kan undgå, at den ’rene’ eller ’gode’ konkurrence – det som Geiger kalder ’ansporende kapiver’ – slår over i følelser som jalousi, had og misundelse. Det er et grundproblem ved brugen af konkurrence – den er effektiv til at sætte tingene i brand, men samtidig er den også enormt svær at styre.”

Der findes allerede en række velkendte metoder til at bløde konkurrencens kanter op, forklarer forskerne. I renessancen, hvor konkurrence blev brugt meget systematisk i pædagogikken, kunne man f.eks. finde på at sætte nye hold hver uge, så konkurrencerelationer ikke satte sig fast og blev til personlige modsætningsrelationer, eller man gjorde konkurrencer til enkeltstående begivenheder, så de ikke satte sig som en struktur mellem eleverne.

”Gennem hele konkurrencens historie har man sat ind for at styre den, men til syvende og sidst kan den ikke styres. Idéen er at få tændt op under nogle passioner, som skaber intensitet, men den intensitet skaber også ustyrlighed,” siger Søren Christensen.

»I Danmark og mange andre vestlige lande er konkurrence i de senere årtier kommet i vanry, især inden for den pædagogiske psykologi, men også inden for skoletænkningen og hele diskursen omkring skolen. Alligevel bliver konkurrence ved med at være til stede.«

Søren Christensen

Hanne Knudsen tilføjer:

”Min oplevelse er, at man prøver at få energien fra konkurrence uden at få bagsiden med. Og i den måde, man prøver at styre det på, producerer man også en ustyrlighed. Der sker noget andet end dét, der var meningen, der skulle ske. Men ved at tænke konkurrence som del af en bevidst didaktik kan lærerne blive mere klare på, hvad de gør med konkurrencen, og både tage ansvar for nogle af de ustyrligheder, de producerer, og den selektion, de laver.” ■

HANNE KNUDSEN er lektor på DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker i pædagogisk ledelse, pædagogiske koncepter, forældresamarbejde og samtaleteknologier og underviser på Master i Ledelse af uddannelsesinstitutioner og på bachelor- og kandidatuddannelsen i Uddannelsesvidenskab. Hun er aktuell med artiklen ”Bekymringsdistribution” i antologien Når teknologier holder mere, end de lover, Hans Reitzels forlag 2017.

SØREN CHRISTENSEN er idéhistoriker og lektor på DPU, Aarhus Universitet. Han er tilknyttet forskningsprogrammet ReForM og underviser på bachelor- og kandidatuddannelsen i Uddannelsesvidenskab. Han forsker for tiden primært i forholdet mellem uddannelsesreformer og ’shadow education’ i Østasien (Singapore).

Masterdimission DPU 2017

Skal det være dig, der står her om et par år?

Du kan søge ind på enkeltmoduler og fleksibelt forløb i foråret 2018.
Der er ansøgningsfrist 15. november 2017.

Hvis du hellere vil vente til efteråret,
er der ansøgningsfrist 1. maj.

Læs mere på dpu.au.dk/master

DPU
AARHUS UNIVERSITET

Tab og vind med samme sind. Sådan lyder et velkendt dansk ordsprog. Men er det overhovedet muligt? Ja, mener DPU-forsker Frans Ørsted Andersen; for konkurrence er ikke et spørgsmål om at vinde, men om at komme i en tilstand af flow. Men konkurrence kan også skabe stress og mistillid, lyder det fra organisationsantropologen Jakob Krause-Jensen.

KAN MAN VINDE, SELVOM MAN TABER?

Af ANJA KJÆRGAARD

Rikke Jeppsson er norsk mester i hurtigløb på skøjter. Hun har deltaget i diverse nationale og internationale konkurrencer og vundet både guld- og sølvmedaljer. Når hun deltager i konkurrencer, oplever hun et stort ydre pres. Et pres, der blandt andet handler om at skulle vinde. Naturligt nok vil de fleste sikkert mene, for det er vel præcis det, en konkurrence går ud på – at have konstant fokus på at vinde? Det modsatte ville nærmest virke uambitiøst, men dét er det ikke ifølge lektor på DPU, Frans Ørsted Andersen, der har interviewet den norske skøjteløber i bogen 'Flow i hverdagen'.

”Rikke Jeppsson fortæller, at hun er bedst, når hun er optaget af selve skøjteløbet, men hvis hun fokuserer på at vinde, så præsterer hun dårligere. Hvis målet er at vinde, vinder hun altså ikke, men hvis målet er at være

SUND KONKURRENCE

FÆLLESSKAB

Man skal have gode relationer til andre, fordi man bedre kan holde til konkurrence, hvis man har et stærkt fællesskab.

MESTRING

Konkurrence skal finde sted i en zone mellem stress og kedsomhed, så man både anstrenger sig, men samtidig føler, at man kan mestre situationen.

MEDINDFLYDELSE

Man skal have medindflydelse på konkurrencesituationer, fordi man så tager større individuelt ejerskab.

god til at stå på skøjter, så vinder hun ofte,” fortæller Frans Ørsted Andersen.

Konkurrence kan skabe flow

Rikke Jeppsson har oplevet den såkaldte ”flowtilstand”. En tilstand, hvor man bliver så opslugt i en aktivitet, at man glemmer sig selv og mister tidsfornemmelsen. Inden for den positive psykologi bruger man begrebet flow til at betegne en særlig mental tilstand, hvor vi som mennesker fungerer optimalt og kan udvikle vores potentialer. Flow er ikke forbeholdt professionelle idrætsudøvere, men kan forekomme i mange forskellige sammenhænge, pointerer Frans Ørsted Andersen.

”Mennesker kan opleve flow i forbindelse med arbejde såvel som i fritidssituationer. Man kan opleve flow, når man spiller musik, og når man gør rent, tegner og maler. Og noget, der *kan* være flowfremmende, er konkurrencesituationer, hvor man nærmest lukker verden ude og dårligt ved, hvad man

6.PLADS

R.JUUL-17-

FLOW

Ophavsmanden bag flowteorien er professor og forsker ved Claremont University, Californien – Mihaly Csikszentmihaly. Flow er, ifølge ham, en positiv, koncentreret tilstand, hvor al ens opmærksomhed i kortere eller længere tid er samlet om en bestemt aktivitet, som er så udfordrende og krævende, at man må anvende mange ressourcer for at klare den. Tidsfølelsen forsvinder. Flowaktiviteten er udadrettet og selvforglemmende.

TRE EKSEMPLER PÅ FLOW

MUSIKEREN

MØ

"Jeg oplever tit flow, når vi jammer. Det er en følelse af, at man mister sig selv lidt, at ens selvfølelse bliver en helt anden."

KUNSTNEREN

PIA MYRVOLD

"Det handler om at skabe rum til flow. Det handler om at opbygge tillid til hinanden (...) og om ikke at prøve at kontrollere andre, men snarere at tage imod andre bidrag."

FORFATTEREN

HANS OLAV LAHLUM

"Jeg har aldrig lagt skjul på, at jeg (...) er i en fase i livet, hvor jeg let kommer i flow, fordi jeg laver ting, jeg godt kan lide at beskæftige mig med."
Fra bogen "Flow i hverdagen" af Frans Ørsted Andersen og Nina Hansen, Dansk Psykologisk Forlag,

har lavet, når man kommer til målstregen," fortæller han.

Og det er, ifølge Frans Ørsted Andersen, vejen til succes. Når skøjteløberen Rikke Jeppsson kommer i flow og ikke fokuserer på at vinde, men alene på sit skøjteløb, bliver hun en rigtig god skøjteløber. Og det samme gælder alle os andre. Hvis vi engagerer os i processen med positivt sind – hvad enten det handler om vores arbejde eller om at hænge vasketøj op – så er vejen banet for at opnå det, der betegnes som en flowtilstand.

Og netop fordi flow er en positiv, koncentreret tilstand, som alle mennesker kan komme i, udløser oplevelsen belønningsstoffet dopamin i hjernen, som man tilmed kan måle.

»Sund konkurrence handler ikke om at nå bestemte ydre mål på en måltavle eller en bundlinje. Det handler om at være fokuseret og være i proces. Det betyder for eksempel også, at man i ydre måltal godt kan tabe, men internt alligevel være en vinder.«

Frans Ørsted Andersen

"I dag kan man ved hjælp af en chip i øret måle et såkaldt hjerterytmeariabilitetsmønster (HRV), så man faktisk kan registrere flow i kroppen. Det betyder også, at flow ikke er et eller andet mærkeligt hjørne i den positive psykologi. Der er sikker viden forbundet med flowtilstanden," fortæller Frans Ørsted Andersen.

Antropolog og lektor på DPU, Jakob Krause-Jensen, tvivler ikke på, at man ved almindelige dagligdags gøremål kan komme i en flowtilstand, og udelukker heller ikke, at man i konkurrencesituationer kan opleve at komme i flow. Men han understreger, at der ikke er en entydig forbindelse mellem konkurrence og flow.

"Der findes givet situationer, hvor sportsudøvere kommer i en flowtilstand, men der er ikke en direkte forbindelse mellem konkurrence og flow, sådan at konkurrence automatisk fører til flowtilstande. Faktisk kan det at være i en konkurrencesituation virke mere forstyrrende end befordrende for oplevelsen af flow, fordi man i konkurrencesituationer fokuserer på at vinde og dermed ikke så let opnår den selvforglemmelse, der er betegnende for flowtilstanden. Konkurrence kan således skabe det modsatte af flow og virke nærmest kontraproduktivt," fortæller han.

Flow i produktionen

Jakob Krause-Jensen har i forbindelse med sin forskning været optaget af ledelseskoncepter og har blandt andet lavet feltarbejde på B&O, hvor han undersøgte kulturbegreber som værdibaseret ledelse. Han har også lavet

feltarbejde i en socialforvaltning og undersøgt, hvordan ledelsen her introducerede ledelseskonceptet *Lean*. *Lean* er en forretningsstrategi udviklet på Toyota-fabrikkerne i 1960'erne til optimering og forenkling af produktionsprocesserne, og umiddelbart ligger det langt fra begreber som flow og konkurrence. Men *Lean* trækker, ifølge Jakob Krause-Jensen, både på idræt og konkurrence som baggrundsbegreber, og målstyring var da også en del af *Lean*-projektet.

"*Lean* handler ifølge *Lean*-guruernes egne udsagn om at skabe flow i produktionen. At undgå flaskehalse. Og en af måderne at få socialrådgiverne med på det nye ledelsesbegreb var netop at lave en kobling mellem flow i produktionen og så den psykologiske tilstand, som de fleste af os kender og forbinder med noget positivt," fortæller Jakob Krause-Jensen og uddyber:

"I undersøgelsen blandt socialrådgiverne producerede *Lean* og målstyringen dog snarere bekymring og stress, end det skabte en psykologisk tilfredsstillende tilstand af selvforglemmelse. Det tog opmærksomheden fra sagen selv. Det vigtige for medarbejderne var at give en tilfredsstillende sagsbehandling frem for at have et snævert fokus på måltal, f.eks. på hvor mange sager man kunne køre igennem."

Målet med en konkurrence

Frans Ørsted Andersen er enig med Jakob Krause-Jensen i, at et snævert fokus på måltal er problematisk i forbindelse med konkurrencesituationer, men han går lidt længere i forhold til, hvad målet med en konkurrence så er. I den forbindelse understreger han, at konkurrencen skal være sund.

"Sund konkurrence handler ikke om at nå bestemte ydre mål på en måltavle eller en bundlinje. Det handler om at være fokuseret og være i proces. Det betyder for eksempel også, at man i ydre måltal godt kan tabe, men internt alligevel være en vinder," fortæller Frans Ørsted Andersen.

Han kalder konkurrence for en rammesættende faktor, der kan medvirke til at skabe flow, hvis konkurrencesituationen er tilrettelagt på en måde, der skaber en oplevelse af, at man kan mestre situationen.

"Tag nu for eksempel et team på et arkitektbureau, der deltager i en arkitektkonkurrence. De kan godt ende med at tabe konkurrencen, men have haft en *oplevelse* af at mestre situationen, fordi de føler, de har præsteret optimalt. Oplevelsen har været motiverende for dem, fordi der har været en god kombination af anstrengelse og følelsen af at mestre opgaven til fulde."

»Konkurrence handler om at forsøge at vinde, og det er noget andet end at være i flow. (...) Konkurrence kan i nogle sammenhænge og for nogle mennesker, være uproblematisk og motivere og i andre sammenhænge virke stik modsat og snarere medføre gensidig mistillid og stress.«

Jakob Krause-Jensen

Jakob Krause-Jensen er mere forbeholden. Han mener, at konkurrence altid handler om at vinde, og at der altid produceres vindere og tabere i forbindelse med en konkurrence.

”Konkurrence handler om at forsøge at vinde, og det er noget andet end at være i flow. Der kan godt i nogle fagkredse opstå en tilbøjelighed til at universalisere, altså at gøre det alment gyldigt, at alle mennesker motiveres af konkurrence. Men mennesker er ikke ens, og de opfører sig derfor ikke på samme måde. Det betyder også, at konkurrence, i nogle sammenhænge og for nogle mennesker, kan være uproblematisk og motivere og i andre sammenhænge virke stik modsat og snarere medføre gensidig mistillid og stress,” siger han.

Fællesskabet har betydning

Jakob Krause-Jensen har dog i forbindelse med et vejledningsforløb af en studerende, der lavede feltarbejde i en annonceafdeling, set, hvor befordrende konkurrence også kan være for trivslen.

”Det var på en avis, hvor det handlede om salg, og hvor der også var en klokke, der ringede, når medarbejderne nåede bestemte måltal. Her var konkurrencedelen integreret i arbejdet og en logisk del af arbejdskulturen, som også tiltrak mennesker, der blev motiveret af den form for salgsarbejde.”

Men, tilføjer han, konkurrence kan også ødelægge fællesskabet.

”I mit feltarbejde på B&O brugte man i en afdeling konceptet *Balanced Scorecard*, hvor

den bagvedliggende tanke var, at medarbejderne skulle konkurrere mod hinanden, og resultaterne blev efterfølgende sammenholdt. Konkurrence skabte på den måde lige så mange tabere som vindere — og det skete på bekostning af fællesskabet. Det gav samtidig anledning til, at flere følte sig stressede, og ikke mindst gik det ud over videndelingen, fordi medarbejderne var fokuserede på individuel succes fremfor hele teamets succes.”

Ud fra flowteorien pointerer Frans Ørsted Andersen, at det er vigtigt at tilrettelægge konkurrence-aktiviteter i både arbejds- og fritidsliv som noget, der giver oplevelsen af, at man mestrer opgaven. Ikke nødvendigvis forstået på den måde, at alt skal lykkes. Vigtigst er mestringsoplevelsen og det, at man oprigtigt anstrænger sig – gerne i fællesskab med andre.

”Konkurrence i stærke fællesskaber er virkelig godt. Hvis man har en afdeling, hvor alle fungerer godt sammen, og hvor man udfordrer hinanden, klikker sammen, er i flow, produceres der mere og udvikles flere produkter. Det fungerer simpelthen bedst, når der ikke er konkurrence mellem de enkelte individer i en afdeling. I stedet skal de have et fælles mål,” fortæller Frans Ørsted Andersen.

Mestringsoplevelser

Selv om Jakob Krause-Jensen og Frans Ørsted Andersen er uenige om, hvorvidt konkurrence handler om at vinde eller ej – og hvorvidt konkurrencer er flowfremmende eller ej, så anerkender de begge, at det er

vigtigt for os mennesker at opleve, at det, vi gør, er meningsfuldt. Og her *kan* konkurrence spille ind.

Frans Ørsted Andersen uddyber:

”Det er vigtigt at opleve, at det, vi gør, er meningsfuldt. Konkurrence er et element, der gør, at vi kan opleve, at noget er meningsfuldt, at der er noget på spil. Hvis det, vi laver, derimod er ligegyldigt og ikke betyder noget for nogen, så er det svært at mestre det. Derfor er det efter min faglige overbevisning også vigtigt, at man tilrettelægger både uddannelse, arbejds- og fritidsliv som noget, der giver folk mestringsoplevelser. Vi skal simpelthen opleve, at vi *kan* noget.” ■

FRANS ØRSTED ANDERSEN

Frans Ørsted Andersen er lektor i pædagogisk psykologi på DPU, Aarhus Universitet, og har fokus på blandt andet positiv psykologi og flow. I 2013 udgav han sammen med Nina Hansen bogen ”FLOW i hverdagen”. I 2016 udgav han bogen ”Flow Experience”.

JAKOB KRAUSE-JENSEN

Jakob Krause-Jensen er lektor i pædagogisk antropologi på DPU, Aarhus Universitet, og undersøger forholdet mellem arbejdsliv og ledelsespraksis, blandt andet hvordan ledelsesbegreber som værdibaseret ledelse, Lean og Balanced Scorecard virker i praksis.

To DPU-forskere har i et nyt forskningsprojekt afdækket, hvordan man udvikler et talent? Hvad skal der til? Og hvordan holder man som ung eliteidrætsudøver fast i sit talent, når man står på tærsklen til voksenlivet, og presset fra både sport og skole stiger?

TALENT ER NOGET, MAN SKABER SAMMEN

Øvelse gør mester. Og hvis man skal blive rigtig god til noget, kræver det 10.000 timers målrettet træning. Det viste et forsøg med violinspillere tilbage i 1993 (K. Anders Ericsson). Siden er det blevet refereret til som 10.000-timers-reglen. Men andre forskere har betvivlet reglen, idet de har fundet frem til, at selvom to personer lægger 10.000 timers målrettet træning i den samme sportsdisciplin, så er der ingen sikkerhed for, at de vil få samme succes. Caroline Wozniacki er et større talent end den tennisspiller, der har øvet sig præcis lige så meget og aldrig når en af de store Grand Slam-turneringer. Hvorfor?

Noget af forklaringen skal vi ifølge en ny DPU-rapport finde i netværket omkring sportstalerne. Forskerne bag rapporten har undersøgt den tidlige talenttilblivelse hos unge eliteidrætsudøvere i 7.-9. klasse, og her er konklusionen klar: Sportstaler når ikke til tops alene.

”Talent er noget, man skaber sammen med andre. Med træneren, holdkammeraterne og med opbakning fra forældre, søskende og lærere. Også de store sportsorganisationer f.eks. DBU eller Dansk Svømmeunion spiller en rolle. Der er et stort apparat omkring den unge, som støtter, plejer og former talentet i fællesskab. Det en af vores helt klare pointer,” siger Jesper Stilling Olesen, lektor i pædagogisk antropologi på DPU, Aarhus Universitet. Sammen med lektor i ungdomsforskning på DPU, Aarhus Universitet, Jens Christian Nielsen står han bag rapporten *’Idrætslevers tilblivelse og transitioner’* (2017).

I sportsklubberne bliver talent set som noget, man får del i, hvis man arbejder hårdt, forklarer Jens Christian Nielsen.

”De ser det som om, at de har en vis talentmasse, som de kan låne ud til de bedste. Man låner på den måde en plads på landsholdet, men man kan risikere at skulle levere den tilbage, hvis ikke man udvikler sig godt nok. Taber man sit talent, så skal der kæmpes for at komme tilbage.”

Alle vil være den bedste

De unge kæmper hårdt for at opnå gode resultater – både sportsligt og i skolen. Her peger nogle lærere såvel som elever på fordelene ved, at idrætsleverne er konkurrencemennesker, fordi det gør, at de presser hinanden og arbejder hårdere for at udvikle sig. Værdier fra eliteidrættens sfære ser altså ud til at blive en del af idrætsklassens praksis. Dog er der

»Optimeringstankegangen fra sportens verden passer godt ind i en moderne uddannelsesdiskurs med fokus på mål og kompetenceudvikling. Eleverne i idrætsklasserne er vant til at forvalte deres potentiale – og hele tiden forbedre sig (...) Derfor klarer de fleste sig også ret godt i skolen.«

Jens Christian Nielsen

også idrætslever, som påpeger, at konkurrencen mellem eleverne kan tage overhånd i klassen og skabe et for konkurrencepræget miljø. En elev udtaler lidt beklagende i et interview med forskerne: ”ALT skal være en konkurrence” (idrætslev 8. kl.), og en anden elev siger: ”Alle vil være den bedste og prøver at fremstå som den bedste” (idrætslev 9. kl.).

Det er altså ikke alle idrætslever, der ser det som ubetinget positivt, hvis elitesportens logikker kommer til at fylde for meget i idrætsklassens fællesskab.

Forskerne deler samme bekymring: Entydigt fokus på præstation og konkurrence gavner ikke de unges udvikling. Hvis konkurrencen skal være drivkraft, skal den handle om andet og mere end præstationer.

”For os at se er det i højere grad evnen til at bevare fokus og *committe* sig, der bringer de unge sportstaler til tops. Faktisk viser undersøgelsen, at for hård konkurrence – eller for meget fokus på konkurrence – forhindrer

talentudviklingen i klubberne,” siger Jens Christian Nielsen.

Selvom klassemiljøet kan være præget af konkurrence, så lægger idrætsklassen som samlet ramme om talentudvikling vægt på den langsigtede udvikling af idrætsudøverens fremfor præstationer på den korte bane.

”Idrætsklasserne giver ro til at dyrke talentet. Her er fokus på langsigtet udvikling, ikke blot præstation her og nu. Konkurrencen holdes faktisk lidt på afstand for at sikre, at de unge udvikler deres talent på forsvarlig vis,” siger Jesper Stilling Olesen og henviser til, at 75 % af idrætsleverne angiver, at de enten er meget enige eller enige i, at idrætsklassen har forbedret deres muligheder for en succesfuld idrætskarriere.

Idrætslever løfter skolen

I alt har 21 folkeskoler fordelt rundt omkring i landet etableret særlige idrætsklasser i samarbejde med Team Danmark og den pågældende kommune. Oftest er det træneren, der udpeger eleverne og gør dem opmærksomme på muligheden for at gå til optagelsesprøve. Herefter kommer de til en samtale på skolen, hvor både forældre, lærere og idrætskoordinatorer fra kommunen deltager. Og det er ikke kun de sportslige resultater, der giver dem billet til idrætsklassen.

”De unge udvælges først og fremmest ud fra deres *commitment* til sporten. Det er deres indstilling, mere end deres sportslige præstationer, der er afgørende,” siger Jens Christian Nielsen og fortsætter:

”Officielt er det kun det sportslige engagement, der tæller, men i optagessamtalerne bliver det italesat, at det kan blive svært for de elever, der har store skoleudfordringer. Det bliver gjort klart, at det kan være svært at klare et idrætsklasseforløb, hvis ikke man har et vist skolemæssigt overskud,” siger Jens Christian Nielsen.

Det er der ifølge forskerne to forklaringer på: For det første skal eleverne tidligt kunne håndtere det, forskerne kalder *dual career* – en dobbeltkarriere, der balancerer skole og sport på en sådan måde, at den unge udvikler sig forsvarligt både fagligt og sportsligt.

For det andet øjner nogle skoler en mulighed for med idrætsklasserne at kunne tiltrække en ny gruppe elever.

”Nogle steder bruger man idrætsklasserne til skoleløft. Det kan være en skole med et dårligt ry, f.eks. i et socialt belastet skoledistrikt, hvor elevernes faglige præstationer er ringe. Størstedelen af eleverne i idrætsklasserne kommer nemlig fra hjem med en middel socioøkonomisk baggrund. I de familier er

»Talent er noget, man skaber sammen med andre. Med træneren, holdkammeraterne og med opbakning fra forældre, søskende og lærere (...) Der er et stort apparat omkring den unge, som støtter, plejer og former talentet i fællesskab.«

Jesper Stilling Olesen

uddannelse vigtig. Skolen betyder noget. Og sådanne elever kan være med til at hæve skolens karaktergennemsnit og måske rette op på et dårligt ry,” siger Jesper Stilling Olesen.

Skole og idræt er et godt match

Men det er ikke kun socioøkonomien, der gør, at idrætsleverne klarer sig godt i skolen. Set fra forskernes stol er der nemlig tale om et *godt match* mellem skole og idræt. Koblingen sætter gang i en særlig læringslogik, som belønner begge lejre. Ifølge denne logik skal eleverne ikke lære det samme og heller ikke noget bestemt, men så meget som deres individuelle potentiale tillader. En evig bestræbelse på at dygtiggøre og forbedre sig og samtidig forholde sig til, om ens egen dygtiggørelse forløber godt nok.

”Optimeringstankegangen fra sportens verden passer godt ind i en moderne uddannelsesdiskurs med fokus på mål og kompetenceudvikling. Eleverne i idrætsklasserne er vant til at forvalte deres potentiale – og hele tiden forbedre sig. De har fokus rettet mod udvikling og dygtiggørelse. Derfor klarer de fleste sig også ret godt i skolen,” siger Jens Christian Nielsen og tilføjer, at skolen også præger idrætten, idet den understøtter et mere langsigtet perspektiv på idrætstalenters sportslige udvikling fremfor blot at interessere sig for, hvordan de præsterer her-og-nu.

Mistrivsel smitter

Men der er også en bagside af medaljen, når det kommer til integrationen af sport og skole. Hvis eleven ikke er i udvikling sportsligt, f.eks. på grund af en skade, influerer det nemt på trivsel i skolen, hvor motivationen så kan dale. Omvendt kan faglige vanskeligheder i skolen eller travlhed op til eksamens-tid bremse de sportslige præstationer i en periode. Det kan med andre ord gå ud over elevens *commitment*. Og netop derfor skal der hurtigt tages hånd om problemerne, for at sikre sig at de unge ikke mister gejsten.

”Når en elev har problemer, sportsligt eller fagligt, så sætter man hele apparatet – dvs. forældrene, lærerne, idrætskoordinatoren fra kommunen og træneren – ind for at fikse problemet. De udgør et væsentligt sikkerhedsnet for de unge. Det sker for at undgå, at der spredes sig en dårlig stemning i klassen. Vi har ikke oplevet, at nogen er blevet smidt ud, men det kan selvfølgelig være lidt svært at gå i en idrætsklasse, hvis man er skadet et helt år,” siger Jesper Stilling Olesen og henviser til en elev, hvor alle sejl blev sat til for at bevare hans *commitment* til sporten såvel som til skolen, selvom hans knæskade i flere måneder forhindrede ham i at træne på højt plan.

Der er i det hele taget meget opmærksomhed på elevernes ve og vel – også fra lærernes side.

”Lærerne viser interesse og spørger for eksempel, om de klarede kampen godt i weekenden. De får måske lige et klap på skulderen og et ”godt gået”. De udtrykker indlevelse, hvis en elev er skadet, og spørger f.eks., om der stadig er problemer med benet,” supplerer Jens Christian Nielsen.

Målrettede, men realistiske

Skader er det eliteidrætsudøvere og deres trænere frygter mest – en lovende fodboldkarriere kan pludselig blive bremset af en skade. Og set i det lys kræver det ikke megen refleksion at indse, at elitesporten rummer usikkerhed. Samtidig er eleverne bevidste om, at højdepunktet i idrætskarrieren er kortvarig set ud over et helt liv.

”Det ved de unge udmærket godt. Idrætsleverne er i det hele taget meget realistiske og nøgterne i deres selvurderinger. Det er noget, de har med sig fra sportens verden, hvor de hele tiden bliver målt og vejret. De ved, der skal arbejdes hårdt for at nå til tops. Det er med til at forme nogle unge mennesker, der er målrettede og fremsynede. Men de er også realistiske og nøgterne, når

de vurderer sig selv – både i skolen og som eliteidrætsudøvere i fremtiden. De kender deres muligheder og begrænsninger,” siger Jens Christian Nielsen.

Og det smitter af på den nøgternhed, de udviser over for hinanden i skolen, fortæller han.

”Vi interviewede en fodboldspiller, Joakim, som ikke gjorde så meget ved skolen. Han fik så et 2-tal. Og brokkede sig lidt. Det interessante var dialogen i klassen efterfølgende. Her overhørte vi eleverne sige til Joakim: ”Du kan da ikke forvente en højere karakter, når du ikke har investeret mere tid i faget.” Et udbytte kræver engagement. Det ved de her elever. Og de har en udpræget retfærdigheds-sans. Man bliver bedømt på det, man kan, og ikke på alt muligt andet uigennemskueligt. Og kan man få dem til at tage den indstilling med ind i skolen, så er det en fordel for skolen. For så kan man jo bedre lige tage sig sammen og give den en ekstra skalle.”

Og idrætsleverne klarer sig generelt godt i skolen, til trods for de mange timer de

COLOURBOX

OM PROJEKTET

IDRÆTSELEVERS TILBLIVELSE OG TRANSITIONER – IDRÆTSKLASSER SOM NY STANDARD FOR TIDLIG TALENTUDVIKLING I DANMARK.

Forskerne har fulgt eleverne over tre år. De har foretaget to surveys blandt 1.170 idræts elever og tilløbet registerdata fra Danmarks Statistik om elevernes socioøkonomiske baggrund.

Surveyundersøgelserne er gennemført i perioden fra 1. maj til 30. juni 2013 og 1. maj til 31. august 2015 med udgangspunkt i to spørgeskemaer. Undersøgelsen viser således udviklingen over tid i de unges sportslige ambitioner samt deres balancering mellem sport og skole - dual career. Derudover er der foretaget casestudier på fire skoler med samtlige idræts elever i 8. klasse to gange, dvs. mens de gik i 8. og 9. kl. Hovedparten af eleverne er interviewet tre gange i løbet af de to år.

Undersøgelsen peger på, at det er evnen til at bevare fokus og committe sig, der bringer de unge sportstalenter til tops. Faktisk kan for hård konkurrence forhindre talentudviklingen i klubberne.

bruger på elitesporten – faktisk klarer de sig en anelse bedre end landsgennemsnittet, når forskerne korrigerer for socioøkonomiske faktorer. De tegner et billede af nogle unge mennesker, der er gode til at planlægge deres liv, og som er vant til at skulle strukturere deres tilværelse for at præstere godt sportsligt – lige fra måltider til træning – og ikke mindst for at få sport og skole til at hænge sammen.

Dobbeltpres

På dette tidspunkt i de unges liv, i overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse, bliver der stillet højere krav fra skolen, og samtidig møder idræts eleverne stigende krav fra sporten. Det kræver derfor en vis robusthed at stå distancen på begge baner.

”Hvor opgaven i første fase af idrætsklasseforløbet – da eleverne gik på 7. og 8. klassetrin – var at føre to adskilte sfærer, skole og idræt, sammen til et hele, så er opgaven i anden fase af forløbet – fra slutningen af 8. klasse og frem – at tydeliggøre, hvordan dob-

beltudvikling fortsat kan lade sig gøre, når uddannelsespreset vokser,” forklarer Jesper Stilling Olesen.

Når idræts eleverne i 9. klasse skal lægge planer for fremtiden, har de et ekstra element at tænke på, som gør beslutningen mere kompliceret end for den almindelige udskolings elev, hvor valget for de fleste står mellem gymnasiet og en erhvervsuddannelse. Idræts elever skal i denne periode også afgøre, om de skal forfølge elitesporten, eller om de skal trække sig. Her står deres *commitment* til sporten den ultimative prøve. Forskerne har derfor spurgt ind til idræts elevernes fremtidsplaner, efter de har taget en ungdomsuddannelse.

”De unge begynder nu at orientere sig mod deres fremtidige voksenliv og gøre sig overvejelser om, hvordan de bedst skaber en sikker fremtid. De anser uddannelse for at være det sikre valg. Især pigerne prioriterer uddannelsesvejen, da deres muligheder for at kunne leve af en fuldtidskarriere inden for

elitesporten ofte er ringere end drengenes,” fortæller Jesper Stilling Olesen og henviser til, at mere end ti gange så mange drenge som piger angiver, at de ønsker en fuldtidskarriere som professionel idrætsudøver efter deres ungdomsuddannelse – 26 % mod kun 2 % af pigerne.

De fleste – både piger og drenge – har på dette tidspunkt nedjusteret drømmene om at blive verdensmester inden for deres sport for i stedet at prioritere uddannelse. Og det er bemærkelsesværdigt, at der er sket et skred siden første survey fra 2013, hvor eleverne gik i 7. klasse og lige var begyndt i idrætsklassen. Selv blandt dem, der to år tidligere angav, at det var sporten, de ville satse på, har 33 % nu sadlet om og vægter uddannelse højest i de efterfølgende fem år (jf. tabel 2).

Især pigerne vælger uddannelse frem for elitesport, når de bliver spurgt om, hvorvidt deres fremtidsplaner indebærer et liv med uddannelse eller elitesport eller begge dele. Kun 5 % af pigerne finder det nu vigtigst at

TABEL 1: Valg af ungdomsuddannelse efter grundskolen – opdelt på socioøkonomi, køn og idrætsgren.

TALLENE ER ANGIVET I PROCENT						
	STX	HF	HHX	HTX	EUD	(1)
Alle	48	5	33	3	8	4
Lav soc-øko	36	7	34	1	15	6
Ml. soc-øko	43	5	37	3	9	3
Høj soc-øko	62	3	23	5	4	3
Dreng	37	5	39	4	11	4
Piger	67	3	22	3	2	2
Fodbold	37	6	48	1	8	1
Håndbold	59	2	34	2	3	1
Svømning	52	7	15	19	2	1
Ishockey	7	8	27	5	30	23
Badminton	58	7	29	0	1	4
Basketball	80	6	4	6	2	2

(1) Andet: STU, EGU, Produktions-skole, Arbejde etc.

TABEL 2: Hvad vil du vægte højest i de kommende fem år?

BEVÆGELSER OVER TO ÅR ANGIVET I PROCENT			
Besvarelse i 2013	→	Besvarelse i 2015	
At klare mig godt sportsligt	35 →	At klare mig godt sportsligt	30
		At klare mig godt uddannelsesmæssigt	33
		Jeg vægter begge lige højt	37
At klare mig godt uddannelsesmæssigt	28 →	At klare mig godt sportsligt	3
		At klare mig godt uddannelsesmæssigt	80
		Jeg vægter begge lige højt	17
Jeg vægter begge lige højt	38 →	At klare mig godt sportsligt	10
		At klare mig godt uddannelsesmæssigt	51
		Jeg vægter begge lige højt	40

TABEL 3: Hvad vil du gerne lave, efter du har taget en ungdomsuddannelse?

TALLENE ER ANGIVET I PROCENT			
2015	Alle	Dreng	Piger
Tage en uddannelse og kombinere den med eliteidræt	23	21	27
Tage en uddannelse uden at kombinere den med eliteidræt	29	20	41
Have et arbejde og kombinere det med eliteidræt	7	8	6
Have et arbejde uden at kombinere det med eliteidræt	5	5	5
Være professionel idrætsudøver på fuld tid	16	26	2
Jeg ved det ikke endnu	20	21	19

klare sig godt sportsligt i de efterfølgende fem år, mens 66 % prioriterer uddannelse.

”Der ligger helt klart en opdeling på køn. Drengene prioriterer generelt eliteidrætten og dens talentudvikling – uanset om det er i kombination med uddannelse eller ej. Pigerne ved godt, at de ikke har de store muligheder for at kunne komme til at leve af deres sport. Det er kun inden for håndbold, eliten kan leve af deres sport. Og her kommer kun få til tops. Derfor fravælger de tidligere end drengene at gå videre inden for eliteidræt,” siger Jens Christian Nielsen og påpeger, at der ligger en væsentlig opgave for Team Danmark i at gøre elitesport som del af en *dual career* mere attraktiv for piger.

Flest vælger gymnasiet

Pigerne vælger i stedet den gymnasiale vej og primært det almene gymnasium STX (67 %). Drengene vælger også primært gymnasiet, og her fordeler de sig nogenlunde ligeligt på STX og HHX (hhv. 37 % og 39 %). I alt vælger 89 % af idrætsleverne en gymnasial ungdomsuddannelse (jf. tabel 1).

En forklaring er, at gymnasierne tilbyder de bedste rammer for at fortsætte en *dual career*. Nogle gymnasier har sågar lavet aftaler med sportsklubberne, der giver idrætstalerne et ekstra år eller tillader dem at have mere fravær.

En anden forklaring på, at så mange vælger gymnasiet, har ifølge forskerne rod i elevernes socioøkonomi. Og her spiller forældrene en væsentlig rolle i forhold til de unges fremtidsplaner. Der er overvægt af middelklassebørn, og for dem er uddannelse vigtigere end eliteidræt. De anser uddannelse for at være nøglen til en sikker fremtid.

Resultaterne fra undersøgelsen peger i det hele taget på en interessant sammenhæng mellem sport og valg af ungdomsuddannelse. F.eks. vælger 80 % af basketballspillerne STX, mens kun 7 % af ishockeyspillerne går den vej. Af dem vælger 30 % til gengæld en erhvervsuddannelse (jf. tabel 1).

”Visse sportsgrene appellerer til unge med høj socioøkonomi – f.eks. basketball – mens ishockeyspillerne primært kommer fra hjem med lav socioøkonomi, hvor uddannelse er i lavere kurs. Der er således også mange ishockeyspillere, som angiver, at de vil prioritere at klare sig godt sportsligt fremfor uddannelsesmæssigt over de næste fem år,” siger Jens Christian Nielsen og henviser til, at det tal, 40 %, er væsentligt højere end for de øvrige sportsgrene. Til sammenligning er det kun 6 % af håndboldspillerne, der vil prioritere sporten alene.

Spild af talent?

De 10.000 timers træning er altså noget bedre investeret for Mikkel, der stiler mod en professionel fodboldkarriere, end for håndboldspilleren Maja, der ender med at fravælge eliteidrætten for i stedet at vælge uddannelsesvejen og en karriere uden for sportens verden. Har idrætsklasseforløbet så været spildte år for Maja? Og for Team Danmark, der har investeret i hendes skoleforløb? Svaret er ja, hvis man kun tænker i guld til Danmark, men idrættens organisationer har også en bredere målsætning om, at alle idrætsudøvere lægger grunden til et liv med idræt enten i bredden eller med en anden funktion i eliteidræt, f.eks. som træner. Samtidig fungerer modellen som selektionsredskab, der kan lokalisere dem, der har professionelt potentiale, forklarer Jesper Stilling Olesen:

”Team Danmark er interesseret i at have så stor en talentmasse som muligt at vælge ud fra. De arbejder ud fra en tragtmødel, hvor talentmassen år efter år snævres ind. Det giver dem en større vished for, at de, der kommer hele vejen igennem, har det *commitment*, der skal til for at stå distancen som professionel eliteidrætsudøver.” ■

JESPER STILLING OLESEN er lektor i pædagogisk antropologi på DPU, Aarhus Universitet. Han har de seneste fem år primært forsket i talentudvikling i uddannelsessystemet. Han har publiceret bøger om børns mediebrug, børn som forbrugere, lærerplaner i dagtilbud og artikler til tidsskrifter om talentbegrebet i almindelighed og idrætstaler og idrætsklasser i særdeleshed. Han underviser på DPU's kandidatuddannelse i pædagogisk antropologi.

JENS CHRISTIAN NIELSEN er lektor i ungdomsforskning på DPU, Aarhus Universitet. Han forsker i unge, ungdom og ungdomslivet med fokus på unges transitions- og tilblivelsesprocesser og på unges engagement, fællesskaber og trivsel. Han er initiativtager til KULT - Konsortiet for forskning i ungdomsliv, læreprocesser og transition på DPU, Aarhus Universitet. Han underviser på kandidatuddannelserne i pædagogisk psykologi og pædagogisk antropologi.

SEPTEMBER

12. SEPTEMBER

DANNELSE - KONTEKSTER, VISIØNER, TEMAER OG PROCESSER

Seminar i anledning af udgivelsen bogen *Dannelse - Kontekster, visio-ner, temaer og processer*. Forfatterne Løjf Moos, Peter Kemp, John Benedicto Krejlsler, Jens Erik Kristensen, Steen Nepper Larsen, Alexander von Oettingen og Thomas Aastrup Rømer vil diskutere bogen med professor Lars-Henrik Schmidt.

Tid og sted: Kl. 14-17. DPU, Aarhus Universitet, Tuborgvej 164, 2400 København NV. Lokale A403. Efter seminaret vil Hans Reitzels Forlag være vært ved en lille reception.

15. SEPTEMBER

GRØN AF MISUNDELSE, RØD AF SKAM OG HVID SOM USKYLD

I anledning af sin udnævnelse til professor i social- og ledelsespsykologi holder Dorthe Staunæs en tiltrædelsesforelæsning med titlen: *Grøn af misundelse, rød af skam og hvid som uskyld*. (Post)psykologiske tanker om følelsesøkonomi, nye motivationsteknologier og affirmativ normkritik. Motivationsarbejde handler om at lede folk til at ville det, de skal. Dorthe Staunæs beskæftiger sig i forelæsningen med affekt og diversitet som to frugtbare og sammenhængende nedslag for en (post)psykologisk forskning i de performative effekter af nye motivationsteknologier.

Tid og sted: Kl. 14-15. DPU, Aarhus Universitet, Tuborgvej 164, 2400 København NV. Festsalen A220. Efterfølgende er der reception i Aulaen i stueetagen i bygning A kl. 15-17.

26. SEPTEMBER

EVALUERING. AF LÆRING, UNDERVISNING OG UDDANNELSE

Evaluering er i stigende grad blevet en integreret del af læring, undervisning og uddannelse. På konferencen præsenteres indholdet i bogen *Evaluering. Af læring, undervisning og uddannelse*, der beskriver principper for forskellige tilgange til evaluering på baggrund af den seneste forsknings- og praksisbaserede viden. Bogens temaer perspektiveres ud fra

KALENDER

LÆS MERE OM ARRANGEMENTERNE & TILMELD DIG PÅ
www.dpu.au.dk/kalender

pædagogiske og uddannelsespolitiske vinkler.

Tid og sted: Kl. 13-16.30. DPU, Aarhus Universitet, Tuborgvej 164, 2400 København NV. Festsalen A220.

Pris: 675 kr. Inklusive bogen *Evaluering. Af læring, undervisning og uddannelse*

discuss the past, present and future of such constructions.

Venue: Danish School of Education, Tuborgvej 164, 2400 Copenhagen
Price: DKK 2,000 (early registration)

27.-29. SEPTEMBER

EDUCATIONAL ARCHITECTURE – PASTS, PRESENTS AND FUTURES

The purpose of the conference is to bring together international scholars working in the field of educational architecture in the broadest sense of the words. This could include (pre) schools and universities (colleges), but also playgrounds, theme parks and children's libraries: all are constructions which have educative and civilising purposes. We want to

NOVEMBER 6.-8. NOVEMBER

THE PURPOSE OF THE FUTURE UNIVERSITY. PHILOSOPHY OF HIGHER EDUCATION CONFERENCE

This conference will play an important role in the joint international endeavor of developing and strengthening discussions about the purpose and role of the university as an institution. The conference will, therefore, be central to the formation of an initiative to establish a lasting joint international academic venture

focusing on the philosophy of higher education. We hope to attract a multigenerational host of participants including PhD students as well as new and more experienced researchers and scholars.

Venue: Aarhus University, City of Aarhus, Denmark

Price: € 250

10. NOVEMBER

AKTUEL VEJLEDNINGSFORSKNING. INSPIRATION – INDSIGT

En konference om de nyeste idéer inden for vejledningsforskning. Forskerne i Nationalt Netværk for Forskning i Vejledning løfter sløret for, hvad der er "hot" i den aktuelle vejledningsforskning, herunder social retfærdighed og neoliberalisme, metoder og tilgange til vejledning på arbejdspladsen, uddannelses-, erhvervs- og karrierevejledning i samspil med skolen og dens lærere – og meget mere. Keynote i år er docent ved Norges Arktiske Universitet, Tromsø, Cato Bjørndal, der fortæller om, hvordan brug af iPads kan indgå i praksisvejledning.

Tid og sted: Kl. 9.30-15.00. DPU, Aarhus Universitet, Tuborgvej 164, 2400 København NV. Festsalen A220.

Pris: 550 kr. inkl. kaffe og frokost

DECEMBER

1. DECEMBER

AFSKEDSKONFERENCE FOR PROFESSOR SUSAN TETLER: INKLUSION OG EKSKLUSION – STATUS OG NYE TENDENSER

Konferencen sætter fokus på inklusion og eksklusion som grundlæggende samfundsmæssige processer. Den eksisterende forskning på området bliver præsenteret og diskuteret. Samtidig vil der være dialog og refleksion over, hvordan det er muligt at arbejde med inkluderende indsatser og hvilke betingelser, som skal være til stede i skoler og institutioner samt indenfor forskellige sociale indsatsområder. Konferencen er samtidig et farvel til forskningsprogramleder og professor i inkluderende specialpædagogik Susan Tetler i anledning af, at hun går på pension.

Tid og sted: Kl. 10.00-15.00. DPU, Tuborgvej 164, 2400 København NV. Festsalen A220.

Pris: 350 kr.

KORT NYT

PÆDAGOGERS FAGLIGHED KAN UDVIKLE SKOLEN

Med skolereformen kom pædagogerne for alvor ind i skolen. Men hvis børns trivsel og udvikling skal styrkes, så er det afgørende i endnu højere grad at få inddraget pædagogernes faglighed og skabt et tæt samarbejde med lærerne i skolen. Professor emeritus Stig Broström, DPU, Aarhus Universitet, er aktuell med en ny bog om didaktik for skolepædagoger.

"Pædagogernes faglighed er i høj grad at arbejde med børns relationer. De har både fokus på, hvordan det enkelte barn indgår i klassen og på børnegruppen på kryds og tværs. De kan spille en central rolle i at arbejde med, at alle børn indgår i kammeratskabsrelationer, og at ingen mobbes," siger Stig Broström.

Udfordringen er imidlertid at få udviklet et bedre og tættere samarbejde mellem lærere og pædagoger, og det halter desværre fortsat flere steder. Og det er en ledelsesopgave at få skabt et tættere samarbejde på tværs af faggrupperne i skolen, påpeger Stig Broström.

SKOLELEDEREN ER VIGTIG, HVIS FORSKNING SKAL GØRE GAVN I KLASSEN

Skoleledelsen er altafgørende, når det kommer til at implementere og anvende forskningsbaseret viden i skolen. Det fastslår forskerne bag en ny rapport fra Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning ved DPU, Aarhus Universitet. De har kortlagt, hvilke strategier og hvilken praksis der har betydning for anvendelse og implementering af forskning i skolen.

"Ledelsen skal sikre, at processen kører, ved at være synlig og holde styr på implementeringen bl.a. ved at opstille klare mål og milepæle," siger Camilla Brørup Dyssegaard, der er lektor på DPU, Aarhus Universitet, og leder af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. Ifølge forskerne er det ledelsens opgave at vise interesse og forståelse for, hvad forandringen betyder for den enkelte lærer eller pædagog. Skolelederen skal samtidig være klar til at tilføre ressourcepersoner, hvis der er behov for det. Forskerne understreger, at lærerne skal tage ejerskab til nye koncepter og tiltag, og at det sker bedst ved at give dem medindflydelse.

HVER FEMTE SKOLEELEV FÅR STØTTENDE UNDERVISNING OG TRIVES DÅRLIGT

En ny rapport fra DPU, Aarhus Universitet, viser, at ca. hver femte elev har udfordringer i forbindelse med deres skolegang og modtager støttende undervisning. Alligevel har mange elever stadig store vanskeligheder – fagligt og socialt.

Elever, der modtager støttende undervisning, trives dårligere i skolen end andre børn. De har bl.a. svært ved at tilpasse sig skolens normer og rammer. De har ofte problemer med selvkontrol, de har svært ved at finde motivationen, og de har svært ved at leve op til de faglige krav, skolen stiller.

Baggrunden for undersøgelsen er, at Folketinget i 2012 vedtog den såkaldte "inklusionslov". Den indebærer blandt andet, at elever med særlige behov højst kunne få støttende undervisning ni timer om ugen. De skulle ikke længere modtage specialundervisning, men kun supplerende undervisning eller anden faglig støtte – og de skulle så vidt muligt blive i klassefællesskabet.

FORTIDENS TANKER OM PÆDAGOGIK SKAL LØFTE DISKUSSIONEN OM FREMTIDENS UDDANNELSE

Jens Erik Kristensen, Hans Siggard Jensen og Ove Korsgaard fra DPU, Aarhus Universitet, har udgivet Pædagogikkens idéhistorie. Bogen skal give os et bedre sprog til at diskutere pædagogiske værdier. Gennem de sidste 10-15 år har begreber som opdragelse og dannelse fået et stærkt comeback i den pædagogiske og uddannelsespolitiske debat. Men dannelsesbegrebets renæssance betyder også, at der er stort set lige så mange idéer og forestillinger om dannelse i omløb, som der er folk, der taler om det.

"Man kan sige, der er gået inflation i dannelse. Det er blevet et begreb, som alle gerne vil befrugte med deres vilkårlige værdier og idealer. Men spørgsmålet er, hvad vi egentlig mener, når vi taler godt om dannelse? Pædagogikkens idéhistorie kan gøre os klogere på, hvad man har ment med dannelse gennem tiden – og hvordan det, ofte ubevidst, griber ind i de måder, vi forstår det på i dag. Bogen afdækker, hvordan det f.eks. kan være, at det var demokrati og lighed, der fyldte i uddannelsesdebatten i efterkrigstiden, mens økonomi og konkurrence gør det nu," fortæller lektor Jens Erik Kristensen.

IT-STØTTE GIVER ORDBLINDE BEDRE LÆSEFORSTÅELSE

It-støtte har en gavnlig effekt på ordblinde skoleelevers læseforståelse og stavning. Men mange ordblinde, der har fået tildelt it-støtte i form af ordforslag ved skrivning og oplæsning ved tekstlæsning, bruger ikke hjælpemidlerne i hverdagen. Det viser rapporten Projekt It og ordblindhed fra DPU, Aarhus Universitet, der giver anbefalinger til, hvordan ordblinde elevers brug af it-støtte kan forbedres.

"Ordblind har store vanskeligheder med hverdagens læse- og skriveopgaver. Brug af it-støtte ser ud til at kunne hjælpe de ordblind i en vis udstrækning. Projektet viste, at de ordblind fik en bedre læseforståelse, når de havde oplæsningsstøtte, end når de skulle læse uden. Desuden havde det en positiv effekt på elevernes stavning, når de brugte et ordforslagsprogram," siger Dorthe Klint Petersen, lektor på DPU, Aarhus Universitet, og medforfatter til rapporten.

Men projektet viste også, at hovedparten af de ordblind elever ikke anvendte deres it-støtte i forbindelse med læse- og skriveopgaver i det daglige. DPU-forskernes rapport giver derfor en række anbefalinger til, hvordan ordblind elevers brug af it-støtte i hverdagen kan forbedres.

DEN DANSKE LÆRERUDDANNELSE SKAL OP PÅ KANDIDATNIVEAU

De finske lærerstuderende har dobbelt så mange timer inden for det pædagogiske område som danske lærerstuderende. Og det gør en forskel for kvaliteten af uddannelsen, siger lektor på DPU, Aarhus Universitet, Frans Ørsted Andersen, der er aktuel med en ny undersøgelse om den finske læreruddannelse. Det er ikke kun antallet af undervisningstimer, der løfter den finske læreruddannelse. Også det faktum, at læreruddannelsen i Finland er en kandidatuddannelse, som er direkte koblet til den pædagogiske forskning på universitetet, har betydning for kvaliteten af uddannelsen og dermed lærernes faglighed.

"Hvis uddannelsen bliver universitetsbaseret, som den er i Finland, og dermed forlænges med et år, får de studerende mere tid til at fordybe sig i stoffet. Det betyder samtidig, at vi får skabt en mere attraktiv uddannelse, som der er mere respekt omkring," siger Frans Ørsted Andersen.

PH.D.-AFHANDLINGER FRA DPU

1

"THE FIRST TIME YOU KILL SOMEONE, YOUR MIND WILL NOT BE SETTLED". FORCED RESILIENCE, EXPERIENCES OF WAR, AND DIFFICULT DEMOBILIZATIONS AMONG FORMER VIOLENTLY MOBILIZED CHILDREN AND YOUTH IN ACHOLI LAND, NORTHERN UGANDA

Af **Helle Harnisch**

In Acholiland, northern Uganda, The Lords Resistance Army (LRA) violently abducted more than 60.000 children and youth during the twenty-year long war with the government forces. The thesis is based on 10 months of ethnographic fieldwork from 2012-2016 among former forcefully LRA recruited Acholi children and youth. Theoretically the thesis rests on resilience theory and research. The thesis unfolds how most of the Acholi men and women in the study turn to avoidant coping via responses such as silencing, suppression of vulnerable emotions and dissociation to survive during the war and in a collective effort to keep it going after the war.

2

MODSÆTNINGSFULDE FORVENTNINGER TIL DEN AMBULANTE SAMTALE – ET GROUNDED THEORY-STUDIE AF INTERAKTIONSPROCESSER MELLEM PATIENTER, SAMLEVERE OG SUNDHEDSPROFESSIONELLE I DET LUNGEMEDICINSKE AMBULATORIUM

Af **Søsser Lone Smilla Aagaard**

Afhandlingen undersøger sociale processer i interaktionen mellem patienter, samlevere og sundhedsprofessionelle i det lungemedicinske ambulatorium. Videnskabsteoretisk og metodisk er afhandlingen funderet i en socialkonstruktivistisk Grounded Theory-tilgang. Konklusionen er overordnet, at interaktionerne i ambulatoriet er kendetegnet ved modsætningsfyldte forventninger til indholdet i den ambulante samtale. Afhandlingen peger på, at der er behov for udvikling af redskaber målrettet den tidsafgrænsede ambulante interaktion, der kan styrke en ambulatoriepraksis, der medtænker patienter og samleveres eksistentielle behov i mødet med de sundhedsprofessionelle.

3

ROADS TO RESILIENCE IN EAST GREENLAND - LISTENING TO RESEARCH, LOCAL PROFESSIONALS AND INDIGENOUS CHILDREN. LOOKING FORWARDS AND BACKWARDS

Af **Mia Glendø**

Afhandlingen består af en sammenfattende redegørelse og fem artikler. Den fremlægger en undersøgelse af, hvordan forskning og viden om grønlandske børn og unges liv kan bidrage til at styrke deres ressourcer og resiliens. Undersøgelsen belyser mere specifikt spørgsmålet: Hvordan kan forskning bruges til at generere viden om – og samtidig støtte børn og unge i Tasiilaq? Børnene i Tasiilaq har ressourcer, det er værd at lytte til i et resiliensperspektiv, men de bliver sjældent hørt. Selvom det ikke er let og ligetil som udefrakommende, kan man ved hjælp af lokal lydhørhed og samarbejde på de lokale præmisser udvikle metoder til at lytte og give plads til børnenes måder at kommunikere på. Herved bliver børn og unge også anerkendt som kompetente samfundsdeltagere, hvilket kan åbne mulighed for en fortsat opbygning af resiliens hos dem.

4

DOCTORAL EDUCATION IN THE 'KNOWLEDGE ECONOMY': ACTORS, PROCESSES AND DISCURSIVE CONSTRUCTIONS

Af **Corina Balaban**

The thesis explores recent transformations of the frame of doctoral education as key producer of knowledge and workers for the so-called 'global knowledge economy'. In particular it focuses on two flagship PhD programmes – one in the EU (the ITN) and one in the US (the IGERT), both of which have been designed by influential actors with the intention of generating a wider change in doctoral education. The thesis traces the evolution of the 'knowledge economy' discourse in the two regions, from its emergence in policy documents, to its translation into the two PhD programmes, and ultimately to its actualization and negotiation on the ground.

SAMARBEJDE ELLER SOCIALDARWINISTISK STOLELEG?

I Danmark har vi tradition for gruppearbejde, og vi er tilbøjelige til at tro, det er noget, vi bare kan. Men de unge på universiteterne har brug for hjælp til at holde gruppen på sporet, hvis ikke konkurrence og kamp om positioner skal kvæle de gode intentioner om samarbejde.

Gruppearbejdets højborg ligger i Roskilde. Det er på RUC, myten om læring gennem ligeværdigt samarbejde – uden konkurrence og lærerstyring – har sit udspring. Men myten har en skyggeside. For hvis man ikke kommer med i en gruppe, eller ikke kommer i gruppe med de rigtige, kan det gå hårdt ud over chancerne for at klare sig på studiet. Gerd Christensen, lektor på Københavns Universitet, har forsket i det dynamiske spil mellem de studerende i og omkring gruppearbejde på de videregående uddannelser. Hun fortæller, hvordan hun på RUC har set studerende i oprør og med tårer i øjnene gå op og ned ad gangene og tale i telefon, når der skulle dannes grupper.

”De var fortvivlede, fordi det var svært for dem at få samlet sig en gruppe på mindst tre, og det var de nødt til for at kunne få vejledning. Når grupperne dannes, er det især de studerendes popularitet som personer, der testes. De er dybt afhængige af hinanden og af, at de har knyttet bånd til medstuderende, som de fra første færd har identificeret som nogen, det er attraktivt at komme i gruppe med,” siger hun.

Gennem observationer af gruppearbejde og interview med studerende på hhv. RUC og CBS blev Gerd Christensen opmærksom på, hvordan myten om gruppearbejdets pædagogiske overlegenhed er en sandhed med kraftige modifikationer. Ifølge Gerd Christensen er der ét ord, der går igen, når de studerende skal beskrive deres erfaringer med gruppearbejde: Socialdarwinisme.

”Og det er dækkende, for der foregår helt klart en selektion af dem, der er bedst egnede til at klare denne særlige studieform. De, der falder fra og ikke gennemfører, er ikke nødvendigvis de fagligt dårligste. Ens chance for succes er helt afhængig af ens sociale kompetencer og evne til at navigere i det komplekse spil i og omkring gruppearbejdet, hvor så meget er udtalt,” siger hun.

En kamp om positioner

Det er ikke kun på RUC, at læsegrupper, projektgrupper og studiegrupper danner en særlig dansk ramme om de unges studier. Allerede tidligt i folkeskolen stifter eleverne bekendtskab med det tværfaglige og problemorienterede gruppearbejde, der følger dem hele vejen op igennem uddannelsessystemet. I gruppearbejdet lærer de samarbejdets ædle kunst – men samtidig er gruppearbejde ikke for sarte sjæle.

»De, der falder fra og ikke gennemfører, er ikke nødvendigvis de fagligt dårligste. Ens chance for succes er helt afhængig af ens sociale kompetencer og evne til at navigere i det komplekse spil i og omkring gruppearbejdet, hvor så meget er udtalt.«

Gerd Christensen

På universiteter, der lægger stor vægt på projektbaseret gruppearbejde, og som overlader gruppedannelse og arbejdet i grupperne til de studerende selv, slår samarbejdet nemlig nemt over i en socialdarwinistisk stoleleg.

”Dybest set handler det om retten til overhovedet at være på universitetet. Især på RUC, hvor så meget er bundet op på gruppearbejde, men også på de andre videregående uddannelser, er det intet mindre end ens sociale fundament og ens muligheder for at gennemføre studiet, der er på spil,” siger hun.

Gennem analysen af sine interview og observationer fandt Gerd Christensen frem til, at man for alt i verden må undgå at få ry for at være dum, doven, asocial eller dominerende. Ellers kan løbet være kørt, når der næste gang skal dannes grupper. Taberne i stolelegen må i værste fald opgive studierne og forlade universitetet med et eller flere af disse fire stempler i panden – naturligvis uden nødvendigvis at være dum, doven, asocial eller dominerende. Men hvad man er eller ikke er, tæller ikke. Det, der tæller, er, hvad man bliver gjort til gennem det løbende positioneringsspil, der foregår i gruppen.

”Positionering foregår hele tiden i de dynamiske relationer mellem deltagerne i gruppen. Det handler først og fremmest om at undgå at blive positioneret som én, som det ikke er attraktivt at være i gruppe med. Derfor kan der nemt opstå kampe. De studerende fortalte, hvordan der foregik kampe i de grupper, de tidligere havde været i, og at det var frygtelig ubehageligt – eller hvordan det foregår i andre grupper på deres hold eller årgang. På den måde prøver de at advare hinanden om, hvordan man ikke bør agere i gruppen. Men kampene italesættes ikke i forhold til deres egen gruppe her og nu,” siger hun.

Hvor de studerende selv taler om roller, benytter Gerd Christensen begrebet positio-

nering. Det indfanger bedre det dynamiske spil i gruppen, hvor de studerende gennem de måder, de agerer og kommunikerer på, sætter sig selv og hinanden på plads – i forhold til hinanden. Og det er subtilt, hvad der er på spil i grupperne. Hvad man siger, samt hvordan, hvor meget og hvornår man taler eller ikke taler, har alt sammen betydning.

”Der er en masse, der ikke bliver sagt, og alt for meget kommer til at handle om at navigere i den positioneringskamp, hvor man så nemt kan komme til at sige eller gøre noget, der bliver opfattet som dumt, dovent, asocialt eller dominerende. Den position, man får, afhænger af, hvordan man får kombineret sine sociale og faglige kompetencer, og hvordan det så anerkendes i gruppen, på holdet og på årgangen. Man kan sige, at det ikke er et spørgsmål om, hvordan man er som subjekt, men om, hvordan man bliver til som subjekt gennem gruppens positioneringsspil,” siger hun.

Styr på processen

Hanne Adriansen, lektor på DPU, Aarhus Universitet, mener, at universiteterne må hjælpe de studerende med at få gruppearbejdet godt i gang, så samarbejdet ikke løber af sporet og bliver til positioneringskampe.

Hun har arbejdet med facilitering af studiegrupper i praksis på flere af Aarhus Universitets kandidatuddannelser – bl.a. på en international uddannelse med mange udenlandske studerende, der ikke på forhånd kender til de danske koder for samarbejde i grupper, og som er vant til mere individualiserede og konkurrencebetonede studieformer.

”Vi gør meget ud af at sige, at her på uddannelsen konkurrerer vi ikke – vi samarbejder. Studiegrupper er en af de bedste måder at lære samarbejde på. Derfor er det så vigtigt, at uddannelsesinstitutionerne

Positioneringerne foregår hele tiden i relationen mellem gruppemedlemmerne. For de studerende handler det først og fremmest om at undgå at blive positioneret som én, det ikke er attraktivt at være i gruppe med.

tager hånd om at hjælpe de studerende godt i gang med gruppearbejdet,” siger Hanne Adriansen.

Hun fortæller, hvordan det har vist sig at være en succes at uddanne alle nye studerende til facilitatorer i starten af studiet. Her lærer de en række teknikker, der først og fremmest handler om at styre tiden, men også om at sikre, at alle bliver hørt, og at alle idéer bliver luftet, samt at studiegruppen tager udgangspunkt i konkrete spørgsmål, når de diskuterer.

”Med workshoppen i facilitering får de studerende et rum, hvor de kan snakke om proces og samarbejde, og de får et sprog til at tale om det med. Facilitering handler netop om processer og ikke om indhold. Vi lærer dem, at de godt må forholde sig til de processer, de er sammen om. Når vi først har italesat, at det ikke er en selvfølge, at gruppearbejdet fungerer uden videre, bliver det legitimt for dem at snakke om, hvorvidt

deres grupper nu også fungerer eller ej – og om de kunne gøre tingene anderledes,” siger Hanne Adriansen.

Ifølge Hanne Adriansen er det en udfordring, at vi i Danmark netop har gjort det til en selvfølge, at vi er gode til gruppearbejde.

”Vi lærer helt fra små, at vi skal samarbejde i grupper. Derfor forventer vi, at vi uden videre kan finde ud af det. I gruppen er det indholdet, vi er sammen om, og det vi taler om. Derfor kan det ødelægge den gode stemning, hvis man siger, at man ikke rigtig synes, det fungerer. Med facilitering forsøger vi fra starten at italesætte, at det er ok at sige den slags. At det ikke blot er legitimt, men faktisk nødvendigt at have fokus på at få en god proces,” siger hun.

Ydmyg facilitator

Når alle studerende bliver trænet i facilitering, bliver det ikke blot nemmere at være den, der skal facilitere. Det betyder også, at

ansvaret for at facilitere kan gå på skift, og det kan være med til at mindske den interne konkurrence i studiegruppen.

Facilitatoren har alene til opgave at styre processen – dvs. ingen fortrinsret til at udlægge dagens tekst.

”Den pointe skal lige gå op for de studerende. Som facilitator skal man være ydmyg i forhold til sin rolle, og man har ikke nødvendigvis en større viden om den tekst af Bourdieu, som de gennemgår sammen, end resten af gruppen. Men man skal vide, hvordan gruppen når rundt om teksten på den mest produktive måde, og sikre, at alle bliver hørt og inddraget,” siger Hanne Adriansen og understreger samtidig, at facilitering ikke er et mirakelmiddel, der kan eller bør bruges i alle sammenhænge.

”Nogle gange skal diskussionerne ikke styres. Så skal de studerende have lov til at diskutere frit og bevæge sig ud ad alle mulige tangenter. Men i andre sammenhænge kan det være det

»Gruppedannelsen må ikke blive en stoleleg, hvor der går socialdarwinisme i det, og man risikerer at stå der i skolegården igen. Når det er os, der danner grupperne, giver det en ro, der minimerer frygten for at blive valgt«

Hanne Adriansen

redskab, der sikrer effektivitet og faktisk får gruppearbejdet til at fungere – både i forhold til det sociale og det faglige,” siger hun.

Ok at dumme sig i gruppen

Ifølge Hanne Adriansen er det afgørende, at det er uddannelsesinstitutionen, der sammensætter studiegrupperne, og ikke de studerende selv – i hvert fald ikke i den første tid på studiet. For også følelsesmæssigt er der meget på spil, når de studerende skal danne grupper sammen.

”Man kan stå der med følelsen fra skolegården i 4. klasse: Er der mon nogen, der vælger at være sammen med mig? Eller bliver jeg fravalgt? Gruppedannelsen må ikke blive en stoleleg, hvor der går socialdarwinisme i det, og man risikerer at stå der i skolegården igen. Når det er os, der danner grupperne, giver det en ro, der minimerer frygten for at blive valgt fra,” siger hun og fortsætter:

”De får at vide, at det ikke er til diskussion. Vi sammensætter studiegrupperne, så de så vidt muligt består af folk med forskellig baggrund. Det er en pædagogisk pointe, at de først og fremmest lærer af diversiteten – og ikke ved at være sammen med nogen, der ligner dem selv,” siger Hanne Adriansen.

Hun gør opmærksom på, at både akademisk og social integration på uddannelsen er vigtig for at fastholde de studerende. Facilitering af studiegrupper kan fremme begge dele.

”Det er i studiegruppen, de skal kunne stille spørgsmål og tale om det, der er svært. Det er også her, de har lov til at dumme sig, alt sammen uden at frygte for deres position eller for at blive ekskluderet fra gruppen. En velfungerende studiegruppe kan være med til at sikre den kombination af social og faglig integration på studiet, der gør forskellen på, om de studerende gennemfører studiet eller ej”.

Vejlederen som faglig konsulent

Selvom Gerd Christensen har studeret skygesiderne af gruppearbejde, mener hun ikke, de overskygger fordelene ved denne studieform.

”Jeg er jo ikke imod gruppearbejde, men det er vigtigt, at de studerende lærer, at når man arbejder i en gruppe, er man først og fremmest del af et fællesskab, hvor man giver plads til hinanden, og hvor det ikke bare handler om selv at få en attraktiv position i gruppen,” siger hun.

Når man lægger så stor vægt på gruppearbejde, kræver det nærmest, at de studerende bliver undervist i basal etik, mener Gerd Christensen. I det hele taget anbefaler hun, at uddannelsesinstitutionerne gør mere ud af at introducere til gruppearbejdet. Ikke kun på universiteterne, men helt ned i de første klasser af folkeskolen.

”Vi har fået opbygget en fortælling om, at gruppearbejde er naturligt for os. Men det er ikke givet, at det er noget, vi bare kan. Jeg synes, man svigter en masse elever og studerende med den fortælling. De, der f.eks. oplever at blive positioneret som dumme, bliver måske ved med at tro, de er dumme – også når de forlader den kontekst, hvor positioneringen fandt sted,” siger hun.

Derfor må uddannelsesinstitutionerne tage opgaven på sig med at evaluere de studerende fagligt undervejs i gruppearbejdet. Ellers overtager de studerende evalueringen af hinanden.

”Når grupperne holder møde med deres vejleder, sker det ofte, at vejlederen undlader at evaluere det, de studerende siger, men blot lytter. Det kan være godt et stykke hen ad vejen, men samtidig er der jo fagligt set noget, der er godt, og noget, der er mindre godt. Vejlederen må agere som faglig konsulent, for de studerende har brug for, at der er

”SURVIVAL OF THE FITTEST”

Socialdarwinismen er inspireret af Darwins værk ”The Origin of Species”. Ophavsmanden er den engelske filosof og sociolog Herbert Spencer, som i 1860 udgav et essay med titlen ”The Social Organism.”

Spencer mente, at man kunne overføre betingelserne for den biologiske artsudvikling til vilkårene for samfundsudviklingen.

I 1864 formulerede Spencer sin berømte sammenfatning af det samfundsevolutionære grundsynspunkt: ”Survival of the fittest”.

Han beskriver socialdarwinisme som en kamp, hvor de bedst egnede – forstået som de stærkeste – før eller siden vil udkonkurrere de svageste. De svage samfundsindivider bliver anset for en tyngende og unødvendig byrde for de stærke. Deres tilstedeværelse vil derfor hæmme samfundets udvikling hen imod perfektionisme, effektivitet, usårlighed og magtfuldkommenhed.

nogle ”voksne” i systemet, hvis vurdering kan udgøre et pejlemærke. Hvis f.eks. et projekt alene bliver til ud fra de studerendes positioneringsspil, kan det i værste fald ende med et resultat, der er fagligt helt ved siden af, fordi de, der blev positioneret som de dygtigste, ikke nødvendigvis er det.” ■

GERD CHRISTENSEN er lektor ved Institut for Medier, Erkendelse og Formidling på Københavns Universitet. Hun har siden sin ph.d.-afhandling fra 2013, 'Projekt grupper: En undersøgelse af subjektiveringsmekanismer i gruppe- og projektarbejde på universitetsniveau' skrevet en række artikler og holdt foredrag om emnet.

HANNE KIRSTINE ADRIANSEN er lektor i pædagogisk antropologi på DPU, Aarhus Universitet, og siden 2014 DPU's internationale rådgiver. Hun underviser bl.a. på DPU's engelsksprogede kandidatuddannelse i 'Anthropology of Globalisation and Education', hvor hun også har arbejdet med facilitering af studiegrupper.

UDDANNELSER TIL SALG

De videregående uddannelser er ramt af en konkurrence-fetich, der gør universiteterne til butikker og de studerende til kunder. Det er den forkerte vej at gå, mener den britiske professor Rajani Naidoo. I stedet skal konkurrencen dreje sig om at skabe bedst mulig forskning til gavn for samfundet.

AF MAJ JUNI

På et engelsk universitet afslutter en underviser sin lektion med at bede de studerende om at læse tre bøger som forberedelse til næste gang. Bagefter går en af de studerende op til underviseren og siger:

Jeg synes, tre bøger er meget. Jeg vil hellere læse et kapitel fra hver bog.

Elevens tilfredshed er en ikke uvæsentlig valuta, så hvordan skal underviseren reagere på kritikken?

Som på så mange andre internationale universiteter bliver undervisningen nemlig evalueret af eleverne, og resultatet bliver brugt til at vise, at her er en uddannelsesinstitution med tilfredse studerende. Tilfredshedsmålinger blandt studerende er bare ét af de nye parametre, universiteterne konkurrerer på.

”Problemet er, at det ikke er universiteternes opgave at gøre de studerende tilfredse. Vi skal først og fremmest udfordre dem, overraske dem, få dem til at være kritiske og reflekterende,” siger Rajani Naidoo, der er professor på International Centre for Higher Education Management på University of Bath.

Eksemplet med den utilfredse studerende er hentet i Rajani Naidoos studier af, hvordan videregående uddannelser i stigende grad tænker sig selv ind i en konkurrenceterminologi. En variant af det lyder, at de studerende er kunder, mens universitetet er en butik, der sælger en vare.

”At lade de studendes tilfredshed være det, der skal fremme undervisningens kvali-

tet, er en dårlig idé. Studerende skal lyttes til. De har gode ideer og indsigter. Men de må godt blive kastet ud i noget nyt og krævende. Ellers risikerer de at forlade universitet og tro, at verden står derude og venter på at gøre dem tilfredse. Det har de ingen gavn af.”

Konkurrence-fetich

Konkurrencetænkningen har i dag antaget en karakter, som Rajani Naidoo kalder for en decideret konkurrence-fetich.

”Jeg kalder det en fetich, fordi det er blevet en moderne magisk løsning. En tro på at konkurrence kan løse alle de problemer, vi har i videregående uddannelser. Konkurrence ses som ligestillende, demokratisk og som noget, vi som vestlige civilisationer bør praktisere. Konkurrence får indflydelse snart alle steder i uddannelsessystemet, mens andre måder at organisere sig på – f.eks. at samarbejde eller at planlægge langsigtet – bliver opfattet som utidssvarende.”

Rajani Naidoo peger på, at konkurrence altid har været en væsentlig faktor i uddannelsessystemet. Men hvor konkurrence traditionelt har handlet om prestigen i at skabe de bedste forskningsresultater, er konkurrencen i dag blevet mere markedsorienteret, lyder vurderingen.

”Vi bevæger os mere og mere i retning af en neoliberal markeds konkurrence i uddannelsessektoren. Hvor videregående uddannelse bliver en vare, man kan købe og sælge. Og hvor universiteter har brug for at generere en indkomst og også sælger deres kurser udenfor universiteterne. Nogle gange er kvaliteten

af uddannelserne god, andre gange ikke, men det afgørende er at skabe en indtægt. Hvilke studerende og hvilke erfaringer, der kommer ud af det, er mindre vigtigt,” forklarer hun og tilføjer, at det i høj grad er en global konkurrence, der er i gang. De forskellige landes regeringer konkurrerer om at finde den bedste måde, hvorpå de kan gøre videregående uddannelse til en international handelsvare.

Drop rangliste-spillet

Et andet udtryk for konkurrence-fetichen, som Rajani Naidoo advarer mod, er det, hun kalder *’the ranking game’*. Ranglister med de bedste universiteter i verden eller i bestemte lande er en statuskonkurrence, som der bliver brugt mange kræfter på. Kræfter som ifølge professoren er spildte for de flestes vedkommende. For mens det kan være attraktivt for de lande og universiteter, som ligger i toppen af ranglisterne, er det spild af tid for det store flertal, der slås om pladserne nedenunder.

”Alle lande og alle universiteter føler, de skal være en del af *’the ranking game’*, selv om de ikke har nogen chance for at vinde overhovedet. De burde bare lade være med at tage det så seriøst. Jeg tror, de er bekymrede for, at hvis man ikke gør det, så tiltrækker man ikke studerende og status. Det er derfor, det er en fetich, fordi man tror på, at det er virkelig vigtigt, selv om konsekvenserne enten er dårlige eller ikke-eksisterende,” siger hun og henviser til, at rankinglisterne er med til at undergrave diversiteten på og mellem universiteterne. Hvis alle

Universiteterne er ifølge professor Rajani Naidoo blevet til butikker, der sælger varer til de studerende. Det handler ikke længere om at skabe den bedste forskning, men om at øge indtægterne. Den udvikling er med til at gøre de videregående uddannelser til en global handelsvare.

universiteter retter ind for at opfylde de samme specifikke kriterier, der giver adgang til ranglisterne, går det ifølge professoren ud over diversiteten i forskningen.

Mål på andre parametre

Et andet problem med ranglisterne er ifølge Rajani Naidoo, at de viderefører en forudsigelig skævhed.

”De mest elitære universiteter henter de mest elitære studerende ind – som regel studerende med en økonomisk privilegeret baggrund. Eliteeleverne klarer sig godt på eliteuddannelserne og får højt betalte jobs. Det er et selvforstærkende system. Men hvad siger det egentligt om de højest placerede universiteter på ranglisten – ud over at de er gode til at tiltrække eliten?”

Hun foreslår i stedet, at man laver ranglister, der måler på andre parametre. Og som tager afsæt i en anden form for konkurrence, der har som mål at skabe mere værdi i samfundet.

”F.eks. kan man kigge på, hvor gode universiteterne er til at optage og uddanne studerende fra mindre privilegerede kår. Eller man kan skabe konkurrence mellem universiteterne om at lave den bedst mulige forskning, som kommer almentil til gode. På den måde kan vi få en bedre slags konkurrence, som rent faktisk skaber værdi for vores samfund.”

Universiteter bør stå sammen

Konkurrencen om status har desuden den slagside, at universiteterne mister lysten og viljen til at arbejde sammen, mener Rajani Naidoo. Som eksempel peger hun på, at de engelske universiteter ikke kollektivt protesterer mod politiske tiltag i uddannelsessektoren, som de åbenlyst ikke er begejstrede for.

”Min fornemmelse er, at universiteterne tænker, at hvis de holder hovedet nede, får de mere ud af det. Men hvis universiteterne faktisk kollektivt stillede nogle krav til politikerne, ville de opnå mere. Og det ville gavne uddannelsessektoren som helhed.” ■

INTERNATIONALE RANGLISTER

SHANGHAI-RANKING

ARWU (Academic Ranking of World Universities) udarbejder hvert år en liste, der rangerer 500 universiteter fra hele verden. Listen er kendt under navnet Shanghai-ranking. Ud af de 500 universiteter, der figurerer på den, er der fem danske, hvoraf de to største klarer sig bedst. Aarhus Universitet ligger i 2017 på plads nr. 65, mens Københavns Universitet rangerer på en 30. plads.

Listen udarbejdes blandt andet ud fra målinger af antallet af citerede forskere, publicerede artikler i videnskabelige tidsskrifter og nobelpris-modtagere, som universiteterne har i forhold til deres størrelse.

Top fem på Shanghai-listen:

1. Harvard University (USA)
2. Stanford University (USA)
3. Cambridge University (GB)
4. Massachusetts Institute of Technology (USA)
5. University of California, Berkeley (USA)

TIMES HIGHER EDUCATION RANKING

Hvis man ser på, hvordan Times Higher Education har rangeret verdens bedste universiteter i 2016-2017, er placeringerne noget anderledes. Her har Aarhus Universitet med en 98. plads overhalet Københavns Universitet, som ligger nr. 120.

Times Higher Education vurderer universiteterne ud fra følgende fem parametre: Undervisning, forskning, indflydelse, internationalt udsyn og samarbejde med erhvervslivet.

Top fem på listen fra Times Higher Education:

1. University of Oxford (GB)
2. California Institute of Technology (USA)
3. Stanford University (USA)
4. University of Cambridge (GB)
5. Massachusetts Institute of Technology (USA)

Placeringerne varierer således afhængigt af, hvilke parametre, man måler på. Dog er det de samme elite-universiteter, der rangerer højt på begge lister år efter år.

Kilde: Uniavisen.dk

RAJANI NAIDOO er professor og leder af 'International Centre for Higher Education Management' på University of Bath. Hun forsker blandt andet i globale transformationer i videregående uddannelser med fokus på konkurrence og markeder. Rajani Naidoo var en af hovedtalerne på ECER 2017 (European Conference of Educational Research), der løb af stabelen i august i København. Konferencen arrangeres af EERA (European Educational Research Association).

Asterisk stiller denne gang skarpt på digital mobning og unges brug af Snapchat.

INTIMITET OG TILLID ER PÅ SPIL, NÅR UNGE DELER BILLEDER DIGITALT

Mediernes skrækhistorier om nøgenbilleder, der er blevet delt via sociale medier, har ifølge mobbeforsker Jette Kofoed ført til moralsk panik. Løsningen er ikke at forbyde de unge at dele billeder digitalt. I stedet må vi forsøge at forstå, hvorfor og hvordan unge bruger de sociale medier.

Af VIBE MIDDELBOE

Enhver ansvarlig forælder til en teenager har sikkert hørt sig selv prædike over for sin søn eller datter, at de skal tænke grundigt over, hvilke billeder de deler digitalt. Og det bedste råd bliver ofte: Lad nu bare være med at dele de billeder.

Men ifølge mobbeforsker Jette Kofoed rammer den slags råd ikke de unges virkelighed. De fleste unges liv foregår både offline og online på måder, som er ganske sammenfildrede. Også når det gælder mobning, er der i de fleste tilfælde i dag et digitalt spor, påpeger hun.

”Derfor bliver vi nødt til at interessere os for – ikke bare deling af nøgenbilleder, som

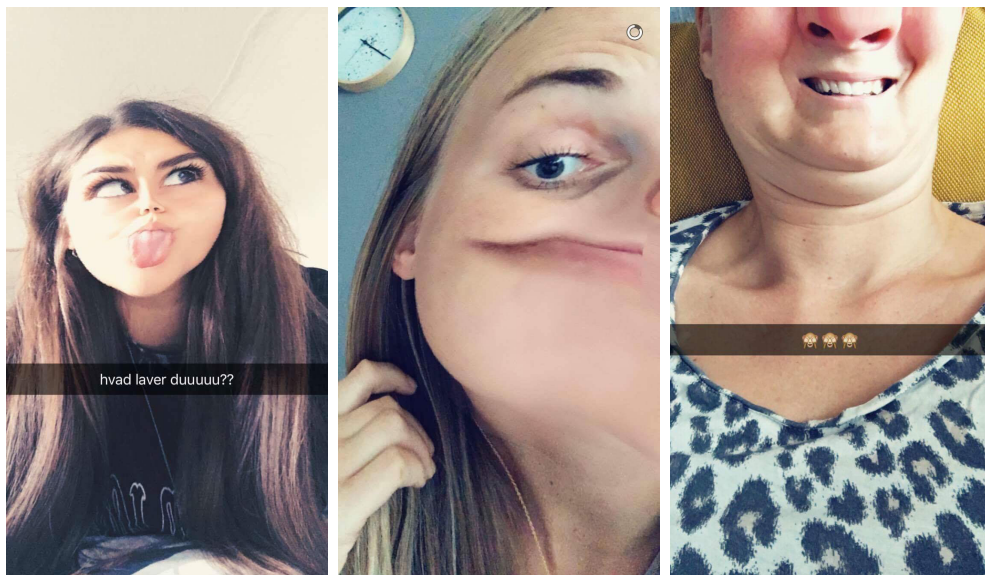
mediernes især har interesseret sig for – men billeddeling i bredere forstand og for, hvordan deling af billeder er blevet en ny kraft i digital mobning. Vi bliver nødt til at være nysgerrige på de unges billedbårne sociale liv, uden alt for mange løftede pegefingre. Et indblik i deres digitale liv og færden kan give os en fornemmelse af, hvad et ungdomsliv med billeddeling indebærer, og hvilke dynamikker og kræfter der driver digital mobning,” siger Jette Kofoed, der er lektor på DPU, Aarhus Universitet.

Snapchat ændrer samværet

Her er Snapchat for tiden det helt centrale medie. Ifølge Danmarks Statistik er brugen af billeddelings-appen ved at hale ind på Facebook, når det gælder de 15-18-årige. Mens

86 % i den aldersgruppe tjekkede Facebook en eller flere gange om dagen i 2016, brugte 67 % af dem Snapchat dagligt. Det betyder, at en stor del af de unges kommunikation foregår ved hjælp af billeder. Som mobbeforsker er Jette Kofoed optaget af, hvad den udvikling betyder for de unges relationer og for digital mobning.

”I et mobbeperspektiv er det interessant at undersøge, hvordan et socialt medie som Snapchat ændrer betingelserne for de unges kommunikation og relationer. Vi skal ind og forstå, hvordan et flygtigt medie, hvor beskederne destruerer sig selv, er med til at ændre samværet mellem unge. Hvad er på spil for de unge, når de sender billeder og udvælger, hvem der skal modtage deres snaps?” spørger Jette Kofoed.

Billeddeling af uglies og dobbelthager skaber nærhed og intimitet mellem to veninder. Det er en tillids erklæring. Men med billeddelingen følger også frykten for tillidsbrud, da billederne i princippet kan 'screenshottes' og deles på nettet.

Det har hun undersøgt dels som led i forskningsprojektet 'Affects, Interfaces, Events' og dels i forbindelse med et projekt, hvor hun har arbejdet sammen med Malene Charlotte Larsen, der er lektor på Aalborg Universitet. Her har de i en onlinesurvey og via kvalitative interviews spurgt unge mellem 12 og 17 år, hvilke snaps de senest har modtaget og sendt, hvordan de opfattede dem, og hvilke snaps de fandt ubehagelige.

Uglies

Men hvad er det særlige ved Snapchat, og hvordan adskiller det sig fra de andre sociale medier. Og hvorfor taler Snapchat især til de unge?

"På Facebook og Instagram gemmes det indhold, man har delt, i en arkivfunktion, som man kan scrolle igennem, og på begge medier er der i udgangspunktet tale om en-til-mange-kommunikation. På Facebook ser vi ikke mange opdateringer fra de unge længere, og oftest er det ikke et aktivt billedmedie for dem. De bruger det i højere grad til at koordinere aftaler med vennerne. Og på Instagram udvælger de deres lækreste fotos og redigerer dem, inden de lægger dem til offentligt skue," fortæller Jette Kofoed.

På Snapchat derimod deler de unge en strøm af uskønne billeder. Men oftest kun med udvalgte venner og veninder.

"På Snapchat selvdestruerer beskederne efter kort tid. I sin grundform er Snapchat derfor et flygtigt medie, og det ser ud til at have ændret, hvilke billeder de unge deler med hinanden," siger hun og uddyber:

"Mange af de billeder, som de unge i vores undersøgelser sender til deres venner på Snapchat, ville de aldrig dele på andre sociale

medier. *Selfies* – især de grimme af slagsen, såkaldte *uglies* – er dem, de sender allerflest af. Det er typisk billeder, hvor de fremhæver dobbelthager eller skærer ansigt. I det hele taget billeder, der er taget nedefra eller bruger filtre, der forvrænger deres ansigter. Det betyder, at en masse andre slags billeder end dem, vi ellers har set blive delt på sociale medier, er i omløb her," fortæller Jette Kofoed.

Dobelthager bekræfter venskab

Men hvorfor deler de unge så disse selvafslørende og grimme billeder på Snapchat? Ifølge Jette Kofoed skaber udvekslingen af de mange uperfekte billeder en særlig intimitet, som de andre sociale medier ikke kan.

"På Instagram ser de unge typisk billeder, der viser andres højdepunkter og succeser. Snapchat skaber derimod en nærhed og intimitet: En oplevelse af, at 'vi kan være grimme sammen'. De unge inviterer her hinanden ind i hverdagen, som den er lige nu og her. En handling som understøttes af mediets flygtige karakter," siger hun.

I interviewene giver flere af de unge udtryk for, at beskederne er ligegyldige. Men netop ligegyldigheden er med til at skabe intimitet, forklarer Jette Kofoed:

"I én forstand er de 'ligegyldige' sammenlignet med de glamourøse selvfrestillinger, de ser på Instagram. Men i den hverdagslige, hastige udveksling af selvafslørende billeder får ligegyldigheden sin gyldighed – netop fordi der er tale om intimitetsudveksling. Venskaber bekræftes og vedligeholdes i en ny affektiv økonomi, hvor *uglies* udgør en ny slags valuta," forklarer Jette Kofoed.

I et af interviewene forklarer en 14-årig pige det sådan her: "Når man får sådan

UNGES BILLEDELING PÅ SNAPCHAT

- Grimme selfies (*uglies*)
- Fjollebilleder
- Dobelthager
- Nøgenbilleder
- Billeder af familie eller venner.

Kilde: "A snap of intimacy. Photosharing practices among young people on social media" af Jette Kofoed og Malene Charlotte Larsen.

»Når man får sådan et billede, så bliver man glad for dobbelthager så snart man har modtaget en dobbelthage, så er man officielt venner Den første dobbelthage i et venskab – den er virkelig vigtig.«

14-årig pige fra Jette Kofoeds undersøgelse.

et billede, så bliver man glad for dobbelthager så snart man har modtaget en dobbelthage, så er man officielt venner Den første dobbelthage i et venskab – den er virkelig vigtig."

Frygt for tillidsbrud

Flere af de unge omtaler Snapchat som deres yndlingsmedie, og de fortæller, at de udveksler utallige og hyppige beskeder. De oplever Snapchat som uforpligtende, fordi billederne i udgangspunktet sletter sig selv, og fordi de ikke skal tænke på, om de får *likes*. Men der er andre risici forbundet med at snappe: Billederne kan blive gemt som screenshots og delt på andre sociale medier, ligesom også muligheden for misforståelser og sårede følelser følger med den nemme adgang til at tage og dele billeder.

»Nogle af de unge siger, de får ondt i maven og kvalme, når de tænker på, hvem der har billeder af dem, og hvad der kan ske, hvis de bliver uvenner med de personer.«

Jette Kofoed

UNGES BRUG AF SNAPCHAT

Ifølge Danmarks Statistik bruger **97 % af unge danskere** mellem 15 og 18 år sociale netværkstjenester.

Tre ud af fire unge i aldersgruppen har en profil på både Facebook, Snapchat og Instagram.

86 % er dagligt på Facebook.

67 % er dagligt på Snapchat.

46 % er dagligt på Instagram.

Kilde: Nyt fra Danmarks Statistik nr. 496.

»Det er tegn på tillid, at man sender grimme eller fjollede billeder til hinanden, når man er klar over, at de kan blive gemt. Samtidig med, at de mange udvekslinger af billeder skaber nærvær og intimitet, skaber de også frygt for, at tilliden bliver brudt. Det, der er på spil på Snapchat, er altså på den ene side intimitet og på den anden side et luende drama om mistet kontrol. Nogle af de

unge forklarer, hvordan de får ondt i maven og kvalme, når de tænker på, hvem der har billeder af dem, og hvad der kan ske, hvis de bliver uvenner med de personer,” siger Jette Kofoed.

Den kvalme opstår, både når de arkiverer billeder af hinandens *uglies*, men også på grund af konkrete historier om billeder, der er blevet delt uden samtykke. Det kan være alt fra deling af *uglies* på Facebook til deling af nøgenbilleder, der har været udvekslet i private relationer.

Tal om grænserne

Og der er meget på spil. For det er ikke sjældent, at billeder fra Snapchat bliver brugt som led i digital mobning.

»Vores forskning gennem de sidste mange år viser, at mobning sker på grund af en lang række forskellige faktorer. Personlighedstræk hos enkeltindivider kan ikke alene forklare, hvorfor nogle bliver mobbet. Mobning bliver til i et netværk af mange kræfter. Sociale medier er også en faktor, der indgår, når klassekulturer kammer over i mobning. For tiden er det så billeder fra Snapchat, der pludselig kan florere i andre fora ledsaget af subtile hentydninger eller direkte hadske kommentarer, og det er selvfølgelig ubehageligt, når et billede, der var tiltænkt nogle få venner, pludselig dukker op et andet sted uden kontekst og med udstilling af enten dobbelthager eller nøgne bryster,” siger Jette Kofoed og fortsætter:

»Der har altid været en fare for, at hemmeligheder blev fortalt videre, og at intimiteten mellem venner dermed blev brudt. Men med Snapchat og andre digitale medier er de potentielle konsekvenser blevet mere

omfattende. Det, der tidligere blev hvisket i skolegården, kan nu risikere at leve videre på internettet,” siger hun.

Men hvis omgivelsernes eneste råd er at undlade at dele billeder, så overser vi ifølge Jette Kofoed noget væsentligt ved de fleste unges virkelighed.

»Sagen er ikke, at billeddeling uden samtykke ikke er en krænkelse. Sagen er, at billeddeling er en integreret del af ungdomslivet for mange. Den virkelighed må vi som forskere, lærere og forældre forstå og på den baggrund tage snakken med de unge om, hvor grænserne for billeddeling går. Intimitet er både tillukkende og truende på én gang. Det har det altid været, og det er det særligt for de unge i dag.” ■

LÆS MERE i antologien *Mediated intimacies: Connectivities, relationalities and proximities*, red. Andreassen, Nebeling Petersen, Harrison, Raun, London Routledge, der udkommer i 2017. Heri indgår Jette Kofoeds kapitel "Temporal ephemerality, persistent affectivity: Circulation of intimacies on Snapchat".

OM PROJEKTERNE Forskningsprojektet "Intimacy, social media and youth" (2012-2016) stod Jette Kofoed, lektor på DPU, Aarhus Universitet, for i samarbejde med Malene Charlotte Larsen, lektor på Aalborg Universitet. Jette Kofoed arbejder for tiden på forskningsprojektet "The affective 'now' of exchange of images in cyberbullying", som er del af det større, interdisciplinære forskningsprojekt "Affects, Interfaces, Events" (2015-2019), der involverer flere danske universiteter.

JETTE KOFOED er lektor på DPU, Aarhus Universitet, og forsker i digital mobning. Hun har bl.a. bidraget til det omfattende DPU-forskningsprojekt om mobning: eX-bus (Exploring Bullying in Schools). Hun underviser på bachelor- og kandidatuddannelsen i uddannelsesvidenskab, DPU.

UDDANNELSES- VIDENSKAB

På Bachelor i uddannelsesvidenskab ser vi på uddannelse fra et samfundsvidenskabeligt og et humanistisk perspektiv.

Vi arbejder med undervisning, læring og kompetencer i relation til kulturelle, sociale, økonomiske og politiske forhold.

Fokus er på det komplekse samspil mellem samfund, institution/organisation og individ.

Bacheloruddannelsen i uddannelsesvidenskab bliver udbudt af DPU, Aarhus Universitet i Aarhus og København.

Læs mere på dpu.au.dk/bachelor

DPU
AARHUS UNIVERSITET

DIAGNOSER AFGØR HVILKE ELEVER, DER FÅR STØTTE

Meget tyder på, at det kræver en diagnose at få tildelt støtte i skolen. Spørgsmålet er, om det får lærere og forældre til bevidst at opsøge diagnoserne. Og om nogle af diagnoserne i virkeligheden er konstruerede? Professor Niels Egelund er aktuel med en ny undersøgelse, der sætter diagnosediskussionen i et nyt lys.

Af NIELS EGELUND, PROFESSOR PÅ DPU,
AARHUS UNIVERSITET.

Skoleresultater åbner og lukker døre, og ikke mindst kan vi statistisk se, at særligt de dårlige skoleresultater ikke så sjældent fører kriminalitet med sig.

Det er derfor vigtigt, at der er adgang til støtte for de elever, der præsterer lavt i skolen. Der har altid været en gruppe elever, der har haft behov for særlig støtte, og skolen har så vidt muligt forsøgt at øge både deres læring og deres trivsel med det mål for øje at ruste dem til at gennemføre det obligatoriske skoleforløb fra 1. til 7. klasse – i dag fra 0. til 9. klasse – med et så godt resultat som muligt.

Nogle af disse lavtpræsterende elever får i dag støtte i form af supplerende undervisning eller specialundervisning. Men adgangen til støtte er ikke ubegrænset, idet den naturligvis hænger sammen med de økonomiske vilkår, og derfor opnår alle lavtpræsterende elever ikke nødvendigvis støtte.

Lave karakterer kan føre til kriminalitet

Der er ellers mange gode grunde til at stræbe efter gode skoleresultater – også efter folkeskolens afgangsprøve. Skoleresultater har nemlig stor betydning for, hvordan det går senere i livet.

»Tildeling af støtte er afhængig af, om personen har en diagnose eller er kategoriseret. Og et presserende spørgsmål bliver i den forbindelse, om lærere og forældre derfor bevidst ”søger” en diagnose/kategorisering, så den pågældende elev kan opnå adgang til støtte.«

Niels Egelund

Det viser en undersøgelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2015). De har opgjort andelen af elever, der forlod folkeskolen uden at opnå karakteren 2 i dansk og matematik til at være 16 %. Disse elever kan ikke længere komme direkte ind på en ungdomsuddannelse. Karakteren har nemlig betydning for frafald, viser det sig i en anden undersøgelse fra samme råd (2016). Den viste, at frafaldsraten på gymnasiale uddan-

nelser var 17,8 %, hvis eleverne havde under 2 i dansk og matematik, mens den for elever med 10 eller 12 kun var 2,6 %. De tilsvarende tal for erhvervsuddannelser var henholdsvis 37,3 % og 24,0 %.

Danmarks Statistik fandt i 2016, at andelen af unge, der har begået kriminalitet, stiger i takt med, at karakteren for grundskolens afgangsprøve i skriftlig matematik falder. Blandt mænd i alderen 25-29 år, der har fået mindre end 2 i den skriftlige afgangsprøve i matematik, har mere end 40 % fået én eller flere domme efter straffeloven, våbenloven eller loven om euforiserende stoffer som 25-årig. Mere end 30 % – altså knap hver tredje – af de mænd, der har opnået karakteren 2, har fået en dom. Til sammenligning er det kun 4 % af de mænd, der fik karakteren 12, der er blevet dømt.

Tendensen med stigende kriminalitet i takt med faldende karakter gælder også for kvinder, men andelen af dømte kvinder er lavere. Lidt over hver tiende kvinde, der ikke har bestået grundskolens afgangsprøve i matematik, har fået en dom som 25-årig, mod 40 % af mændene.

Hvem får støtten?

Gode skoleresultater har altså en langtidseffekt, og derfor er det vigtigt, at der er adgang til støtte for de elever, der præsterer lavt i skolen.

Elevens grad af selvkontrol og elevens interesse for at sætte mål er lavere for de elever, som modtager støtte end for lavtpræsterende elever uden støtte. Det viser en ny undersøgelse fra DPU, Aarhus Universitet.

Det er den enkelte skoleleder, der afgør, hvilke elever der kan få støtte. Oftest træffer skolelederen beslutningen i samråd med skolens egne vejledere og med kommunens Pædagogisk Psykologiske Rådgivning (PPR). Afgørelsen om tildeling af støtte og støtts omfang og karakter baserer sig på resultaterne fra test – bl.a. de nationale test. Men i de fleste tilfælde indgår også lærernes og forældrenes vurdering, så overordnet set er der tale om relativt subjektive skøn.

I en ny rapport fra DPU, Aarhus Universitet, har jeg været med til at undersøge de 15 % lavest præsterende elever i skolen. Andelen på 15 % er valgt, fordi det stort set svarer til den andel, som får supplerende undervisning eller specialundervisning. De elever, der indgår i undersøgelsen, kommer fra de 13 kommuner i Danmark, der deltager i et skoleudviklingsprogram med titlen *Program for læringsledelse – Forskningsinformeret, målstyret skole- og kompetenceudvikling*. I rapportens analyse indgår 15.118 fagligt lavtpræsterende elever. Af disse får 32 % en eller anden form for støtte, mens de resterende 68 % ikke får støtte. Det er altså ikke nok ”bare” at være lavtpræsterende elev for at opnå støt- teundervisning.

Undersøgelsen har sammenlignet de lavt præsterende elever, der får støtte, med de elever, der ikke modtager støtte, og det viser sig, at der er nogle systematiske forskelle på de to elevgrupper:

Hvis en elev ud over lavt fagligt præstationsniveau også har lave sociale kompetencer, øges sandsynligheden for at få støtte, og hvis eleven har diagnose som generelle indlæringsvanskeligheder, ADHD og autismespek-

trumforstyrrelser (ASF), øges sandsynligheden betydeligt.

To forklaringer

I DPU rapporten har jeg sammen med et forskerhold set på forskellige former for adfærdsvanskeligheder hos de elever, vi har undersøgt. Nogle af vanskelighederne kan tilskrives ADHD, men vi ser også former for adfærd, der ikke har noget med ADHD at gøre. Og når vi ser på dem, er der ikke forskel på de to grupper af lavtpræsterende elever – de adfærdformer findes i lige så høj grad i hele den undersøgte gruppe af elever.

Den ene mulige forklaring på dette er, at diagnoserne dækker over nogle særlige træk, som gør, at den enkelte elev kommer til at skille sig ud som støttetrængende. Den anden mulige forklaring, der ikke udelukker den første, er, at tildeling af støtte er afhængig af, om personen har en diagnose eller kan puttes i en særlig kategori.

I og med forekomsten af adfærdsvanskeligheder, som ikke kan føres tilbage til diagnosen ADHD, er nogenlunde den samme for gruppen af elever med støtte, som den er for elevgruppen, der ikke modtager støtte, så peger det markant klare i retning af forklaring nummer to: At tildeling af støtte er afhængig af, om personen har en diagnose eller er kategoriseret. Og et presserende spørgsmål bliver i den forbindelse, om lærere og forældre derfor bevidst ”søger” en diagnose/kategorisering, så den pågældende elev kan opnå adgang til støtte.

Det er også værd at hæfte sig ved, at der er overvægt af drenge i gruppen, der får støtte. Så alene det at være dreng øger sandsynlig-

heden for at få støtte; dels fordi drenge har lavere sociale kompetencer end piger, og dels fordi de oftere har de tre nævnte typer af diagnoser. Man kan derfor opstille følgende regnestykke: Lav faglig funktion + diagnose + dreng = støtte.

Diagnoser er sociale konstruktioner

Undersøgelsen har også set på elevernes oplevelse af undervisningen og af den støtte og interesse, de mærker fra lærernes side. Det viser sig, at eleverne, der modtager støtte, faktisk oplever at få mere feedback og en større grad af støtte og interesse fra deres klasselærer. Det er jo et glædeligt resultat. Der er dog også en deprimerende bagside: Støtteeleverne har lavere social trivsel end eleverne uden støtte.

Hvis man ser på lærernes vurdering af eleverne, er der også forskelle. Lærerne giver positivt udtryk for, at eleverne med støtte har en bedre arbejdsindsats end eleverne uden støtte – formentlig fordi lærerne faktisk giver dem feedback, støtter og interesserer sig for dem.

Men her kommer også en bagside: Lærerne beretter, at elevens grad af selvkontrol og elevens interesse for at sætte mål er lavere for de elever, som modtager støtte end for lavtpræsterende elever uden støtte. Det peger på, at støtteelever kan føle sig stigmatiserede, at lav selvkontrol øger sandsynligheden for at få støtte, og at støtten, der må formodes at rumme en mere styret målsætning, gør, at eleven har mindre interesse i at sætte sine egne mål.

Hvad fortæller undersøgelsens resultater os så? Jo, det er godt, at der er muligheder for at få støtte, så elever kan opnå bedre skoleresultater, men vi skal passe på ikke at lade os lokke af kønsmæssige stereotyper og af diagnoser. Der er i meget høj grad tale om sociale konstruktioner. Vi bør i højere grad rette blikket mod de kontekstuelle forhold: Hvordan passer læringsmiljøet egentlig til de elever, skolen har? ■

LÆS MERE

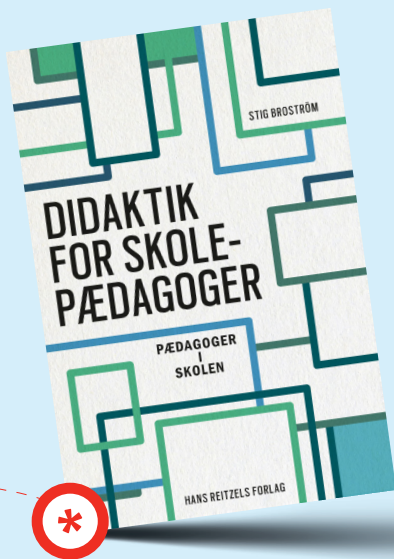
Rapporten **FAGLIGT LAVT PRÆSTERENDE ELEVER MED OG UDEN STØTTE** er netop udkommet som e-bog på Aarhus Universitetsforlag og kan hentes på edu.au.dk/aktuelt/nyheder

NIELS EGELUND er professor i specialpædagogik på DPU, Aarhus Universitet. Han har en lang karriere bag sig som forsker, rådgiver og debattør indenfor skoleforskningen.

NYE BØGER

Nye bøger modtaget på redaktionen
september 2017

DIDAKTIK FOR SKOLEPÆDAGOGER

Stig Broström

Bogen er tænkt som et teoretisk grundlag for skolepædagogers pædagogiske praksis samt deres samarbejde med lærerne. Den behandler især det pædagogiske grundlag for udvikling af en socialpædagogisk didaktik og praksis i skolen og frem skriver en fælles pædagog-lærer-didaktik.

HANS REITZELS FORLAG

UNDERSØG

Poul Nissen

Mange praktikere skal undersøge, dokumentere og formidle deres eget eller andres arbejde. Men hvordan designer man en god videnskabelig undersøgelse? Bogen præsenterer en model for design af undersøgelser, metoder til vurdering af undersøgelsers evidensniveau, idéer til udarbejdelse af projektbeskrivelser og ansøgninger samt en oversigt over de formelle regler, der gælder for henvisninger og referencer, herunder elektroniske. Den afsluttende formidling af undersøgelsers resultater er i fokus.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

PERSON – pædagogik, profession og forskning

Martin Bayer

Mange erfarne undervisere og pædagoger henviser gerne til deres erfaringer og person som den bedste forklaring på, hvorfor deres arbejde lykkes, og siger f.eks. til praktikanten eller den nyuddannede, at det at blive dygtig handler om at finde sin egen personlige stil. Denne bog forsøger at opsamle og kritisk diskutere den pædagogiske professionsviden og -forskning, der findes om relationer mellem person og arbejde inden for den pædagogiske sektor.

HANS REITZELS FORLAG

DIVERSITET I UDDANNELSE

David Mitchell

Ud fra overbevisningen om, at alle mennesker har menneskerettigheder, behandler forfatteren fem hovedkategorier af diversitet: Seksualitet og køn; socialklasse og socioøkonomisk status; race, etnicitet og kultur; tro og religion samt forskelle i evner. Bogen giver bl.a. bud på spørgsmål som: hvordan inkluderende undervisning kan tilpasses diversitet, hvilken betydning diversitet tillægges kulturelt og historisk, samt

hvorvidt uddannelsesfolk bør forsøge at accentuere, eliminere, reducere eller se bort fra diversitet.

DAFOLO

EVALUERING – af læring, undervisning og uddannelse

Michael Andersen, Bjarne Wahlgren og Jakob Wandall

Evaluering får en stadig større betydning for forståelsen af, hvad der sker på uddannelsesområdet. Bogen gennemgår principperne for de forskellige tilgange til evaluering. Beskrivelserne er udarbejdet på baggrund af den eksisterende forskningsbaserede viden, og de forskellige tilgange er illustreret med konkrete eksempler primært fra en dansk uddannelseskontekst.

HANS REITZELS FORLAG

SAMARBEJDE OG INKLUSION

Tine Basse Fisker

I bogen giver forfatteren eksempler på, hvordan samarbejde mellem lærere og pædagoger, ledere og forældre og ikke mindst med børnene er en forudsætning for at skabe god inklusion i skolen. Et vigtigt budskab fra forfatteren er, at når de voksne er enige om, hvad samarbejde og inklusion betyder, kan eksklusion blive til inklusion og sameksistens til fagligt fællesskab.

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

LÆRING I PRAKSIS

Ole Lauridsen

Vi lærer allesammen hele tiden. Det sker helt af sig selv, også for børn i skolen. Alligevel kan de ikke undvære deres lærere. Elever lærer nemlig bedst, når deres lærere leder dem på rette vej. Det bekræfter de forskere, der ved, hvordan hjernen fungerer. Og deres forskning er guld værd, når viden om læring skal blive til undervisning i praksis.

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

DIDAKTISK REFLEKSION – når lærere sætter ord på egen praksis

Lea Lund

Denne bog understøtter udviklingen af en kollegial bevidsthed om læreres pædagogiske dømmekraft ved dels at give forskningsmæssigt belæg og indsigt, dels komme med konkrete bud og redskaber til at italesætte og arbejde med et didaktisk vokabular i et kollegialt læringsfællesskab.

DAFOLO

UREN PÆDAGOGIK 3

Thomas Aastrup Rømer, Lene Tanggaard og Svend Brinkmann (red.)

Dette er den tredje bog i serien 'Uren pædagogik', hvor en række forskere og pædagoger drøfter begrebsmæssige, praktiske og videnskabelige problemer ved det eksisterende sprog om pædagogik og uddannelse. Bogen består af forstyrrelser, kritikker, destruktioner og opløsninger samt nogle upraktiske råd og sære opbyggelige bemærkninger, der skal rive pædagogikken løs og bringe den i kontakt med dens kulturelle, sociale og politiske virkelighed og baggrund.

KLIM

ADFÆRDSPROBLEMER I VUGGESTUEN & BØRNEHAVEN

Bo Hejlskov Elvén og David Edfelt

Ud fra 17 praktiske principper er det bogens mission at give viden om, hvad konflikter er, hvorfor de opstår, og hvordan man som pædagog kan forebygge eller løse dem i hverdagen. Bogen opfordrer også personale til at tage ansvar for de problemer og konflikter, der står i vejen for de voksnes arbejde og for børnenes trivsel, udvikling og læring.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

STÆRKT SPROGARBEJDE

Helle Iben Bylander og Trine Kjær Krogh (red.)

Denne bog handler om, hvordan man som pædagogisk personale i vuggestue eller børnehave dagligt kan have fokus på at stimulere barnets sprog gennem et stærkt sprogarbejde, der fører til kvalitet i sprogmiljøet.

DAFOLO

UNDERSØGELSE MELLEM HENSIGT OG UFORUDSIGELIGHED

Ane Qvortrup og Tina Bering Keiding

Bogens udgangspunkt er, at læring og undervisning i uddannelsessammenhænge ikke skal tænkes ud fra en enten-eller-skematik, men som en både-og-skematik, hvor delene ikke smelter sammen til en mellemting, men hvor forskellen netop opretholder spændstigheden. Ambitionen med denne bog er således at formulere et bidrag til den analytiske didaktik, som giver mulighed for at reflektere over udvalgte didaktiske temaer på en ny måde

DAFOLO

UDDANNELSE FOR EN MENNESKELIG FREMTID

Lærke Grandjean og Ole Morsing (red.)
Hvad skal uddannelse gøre godt for? Hvilken samfundsmæssig betydning har pædagogik og undervisning? Med andre ord: Hvad er formålet med at uddanne børn og unge? Den internationalt kendte uddannelsesforsker Gert Biesta mener ikke, at elever kun skal blive belært. De skal også udvikle en evne til at lære, som ingen metode kan sikre. Kun på den måde lærer eleven at høre, føle og se verden selv.

KLIM

BØRN, UNGE OG ETNICITET I SKOLEN

Laila Colding Lagermann
En forholdsvis stor andel af elever med ikke-vestlig baggrund synes at opleve udfordringer i skolen i forhold til både læring og trivsel. En udbredt tilgang til denne store udfordring er at pege på problemet hos individet eller en særlig gruppe af elever. I denne bog undersøger forfatteren, hvordan fokus kan flyttes fra egenskaber hos eleven til relationer i skolen. Dermed inddrager man lærere, pædagoger og ledere i samspillet. Bogen er med andre ord en invitation til at se på egne forståelser og egne måder at indgå i samspillet med denne gruppe af børn og unge på.

DAFOLO

MÅLORIENTERET UNDERVISNING I SKOLEN

René Aistrup
Bogen indeholder en række redskaber og forslag til at fremme arbejdet med målorienteret undervisning. Læreren føres gennem det overordnede arbejde med planlægning og tilrettelæggelse, over gennemførelsen af selve undervisningen til interaktionen med den enkelte elev.

DAFOLO

ELEVERS ENGAGEMENT I UNDERVISNINGEN

Hilde Ulvseth, Christina Jørgensen og Susan Tetler
Denne bog præsenterer seks konkrete metoder, der har til formål at inddrage og håndtere deltagelsesperspektivet i den pædagogiske praksis: Spørgeskema, elevinterview, post-it, ufærdige sætninger, fotorefleksion og diamanten. Formålet er at give inspiration til, hvordan der i praksis kan arbejdes handleorienteret med inklusion gennem fokus på elevers deltagelse og engagement.

DAFOLO

LÆRERENS RELATIONSKOMPETENCE

Louise Klinge
Børn og unges relation til deres lærere er altafgørende for deres skolegang, både personligt, socialt og fagligt, og for deres fremtid. I bogen beskriver forfatteren relationskompetensens kendetegn helt ned på interaktionsniveau med fokus på elementer som afstemmere, omsorgsetiske handlinger og elevernes psykologiske behov. Bogen sætter også fokus på de ydre og indre betingelser, der må være opfyldt, for at man som lærer kan agere relationskompetent.

DAFOLO

LÆRINGSMÅLORIENTERET DIDAKTIK OG DANNELSE

Leon Dalgas Jensen og Dorte Østergren-Olsen
I denne bog udfolder forfatterne den læringsmålorienterede didaktik, der fylder i skoledebatten, på skolerne, i læreruddannelsen og i videreuddannelsen af lærere. Forfatterne anskueliggør, at der ikke nødvendigvis er en modsætning mellem læringsmål og dannelse, og samtidig peger de på de faldgruber, der er i den læringsmålstyrede undervisning.

DAFOLO

UDESKOLEDIDAKTIK – for lærere og pædagoger

Niels Ejbye-Ernst, Karen Barfod og Peter Bentsen

Bogen diskuterer teoretiske og praktiske aspekter i relation til udeskole og fagdidaktik. Hensigten er at inspirere lærere, skolepædagoger og andre, der arbejder med udeskole, til både almen- og fagdidaktiske overvejelser over brugen af udeskole.

HANS REITZELS FORLAG

NÅR TEKNOLOGIER HOLDER MERE, END DE LOVER

Anders La Cour, Holger Højlund og Susanne Boch Waldorff (red.)

Antologien kaster et kritisk blik på teknologier indført på eksempelvis hospitaler og plejehjem samt i hjemmehjælpen, folkeskolen og politiet. Med forskellige teoretiske og empiriske indfaldsvinkler udfordrer antologiens 12 kapitler enhver instrumentel opfattelse af teknologier, der på den ene side overvurderer teknologiernes evne til at indløse vores mange ambitioner på velfærdssamfundets vegne og på den anden side undervurderer teknologierne som neutrale værktøjer.

SAMFUNDSLITTERATUR

ÆSTETIKKEN TILBAGE I PÆDAGOGIKKEN

Nils Falk Hansen (red.)

Ambitionen med denne bog er at give næring og inspiration til en diskussion af den æstetiske faglighedens aktuelle vilkår på pædagoguddannelsen og ude i de pædagogiske praksisfelter i bredeste forstand. For hvad er det, de æstetiske udtryksformer har at tilbyde pædagogikken i dag? Dette spørgsmål er bogens centrale omdrejningspunkt.

DAFOLO

BØRNS LEG OG EKSPERIMENTERENDE VIRKSOMHED

Sarah Damgaard Warrer og Stig Brostrøm

Børns leg og eksperimenterende virksomhed er et rigt felt med mange perspektiver, indgangsvinkler og nuancer. Denne bog kæder leg og det eksperimenterende og skabende sammen som to gensidigt forbundne fænomener og belyser dem i et pædagogisk og didaktisk perspektiv. Desuden beskriver den potentialet i både den voksnes deltagelse som medleger og i det pædagogiske miljø.

DAFOLO

DEN GODE BARNDOM

Sine Pentthin Grumløse

Forfatteren dykker ned i den børne- og familiepolitiske udvikling fra 1800-tallet til i dag og følger dels etableringen af familiepolitikken forud for velfærdsstatens blomstringsperiode og dels etableringen af den senere børnefokuserede familiepolitik. Bogen viser, hvordan nutidig børne- og familiepolitik er udfordret af, at tidligere kernespørgsmål relateret til børn og familiers hverdagsliv ikke længere er en naturlig del af det politiske arbejde. Den giver en historisk baggrund for fagprofessionerne og sætter fokus på de politiske linjer, der har skabt den børnefokuserede indsats, som vi kender den i dag.

HANS REITZELS FORLAG

LEGENDE LÆRING MED DIGITALE MEDIER

Mari-Ann Letnes

Digitale medier spiller en stor rolle for den måde, børn leger, tænker, lærer, udtrykker sig og er sammen på. Derfor er det vigtigt at tænke det digitale univers ind i det pædagogiske arbejde i dagtilbud. I bogen opstiller forfatteren en didaktisk model for, hvordan børn og pædagoger sammen kan skabe multimodale og digitale medieudtryk. Desuden gennemgår og diskuterer hun begreber som 'digital dannelse' og 'pædagogen som digital praktiker'.

AKADEMISK FORLAG

TIDSSKRIFTER

DANSK PÆDAGOGISK TIDSSKRIFT

Nr. 2, maj 2017: Uden for tema

PÆDAGOGISK PSYKOLOGISK TIDSSKRIFT

Nr. 3, 2017: Uden tema

SPROGFORUM

Nr. 64, maj 2017: Tema: Arrangerede sprog- og kultur møder

TIDSSKRIFT FOR ARBEJDSLIV

Nr. 2, juni 2017: Uden tema

UP – UNGE PÆDAGOGER

Nr. 2, 2017: Tema: Fastholdelse og frafald i læreruddannelsen

GÅ I GEMMERNE

16 års forskningsformidling er kun få klik væk.

I Asterisk-arkivet kan du finde samtlige artikler fra Asterisk siden 2001.

Du kan søge efter emne eller forsker.

edu.au.dk/asterisk

Asterisk

En asterisk er det typografiske tegn, der henleder opmærksomheden på noget, der kommer. Den er et forvarsel. Asterisken anvendes ofte i fremstillinger til at markere en reference, som uddyber hovedteksten, og som der kan følges op på. Magasinet Asterisk søger at foregribe og gå dybere ned i aktuelle debatter om uddannelse.

Asterisk er udgivet af:

DPU - Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet
Tuborgvej 164, 2400 København NV

Tegn gratis abonnement på:

www.edu.au.dk/Asterisk

ISSN: 1601-5754